

4^η Συνέλευση Νέων

για την Κλιματική Αλλαγή
με τη συμμετοχή Μαθητών
Γυμνασίου & Λυκείου

«Συζητάμε για την κλιματική αλλαγή
στη Μητροπολιτική Αθήνα και
προτείνουμε λύσεις»

ΟΔΗΓΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Περιεχόμενα

Λίγα λόγια για το έργο «ARSINOE» και τις Συνελεύσεις Νέων	3
1. Τι είναι η κλιματική αλλαγή;	5
2. Τα αίτια της κλιματικής αλλαγής	7
3. Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής	10
4. Αντιμετώπιση/μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή στις επιπτώσεις της	14
5. Διεθνής και ευρωπαϊκή συνεργασία για την κλιματική αλλαγή	16
5.1. Διεθνής συνεργασία για την κλιματική αλλαγή	16
5.2. Ευρωπαϊκή συνεργασία για την κλιματική αλλαγή	17
5.3. Η κλιματική αλλαγή και η εκπαίδευση στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης	23
6. Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα και την Αθήνα - Πολιτικές αντιμετώπισης και προσαρμογής	24
7. Συνέλευση Νέων για την Κλιματική Αλλαγή με τη συμμετοχή Μαθητών Γυμνασίου & Λυκείου	33
7.1. Προπαρασκευαστικές εργασίες	33
7.2. Κανόνες Διαδικασίας (Rules of Procedure)	34
7.3. Επίσημη Διαδικασία	36
7.4. Τρόποι Λήψης αποφάσεων	38
7.5. Παρεμβάσεις	39
7.6. Ανεπίσημη Διαδικασία	39
7.7. Προτάσεις	39
7.8. Τελικό Έγγραφο – «Σχέδιο Δράσης»	43
7.9. Λήξη της συνεδρίασης	44
Η ομάδα μας	45

Λίγα λόγια για το έργο «ARSINOE» και τις Συνελεύσεις Νέων

Το έργο ARSINOE (Κλιματικά ανθεκτικές περιοχές μέσω συστημικών λύσεων και καινοτομιών - Climate Resilient Regions Through Systemic Solutions and Innovations) είναι ένα πρόγραμμα καινοτόμων δράσεων, το οποίο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Horizon 2020). Συμμετέχουν 41 εταίροι από 15 χώρες με συντονιστή το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Σκοπεύει να αλλάξει τους κανόνες στη διαμόρφωση συνθηκών προς την επίτευξη ανθεκτικότητας, διαμορφώνοντας περιφερειακά πακέτα καινοτομίας, τα οποία οικοδομούν ένα οικοσύστημα για την ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτόμων μέτρων και λύσεων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή σε όλη την Ευρώπη.

Στο πλαίσιο του έργου ARSINOE, το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) διοργανώνει τη Συνέλευση Νέων (Youth Assembly) για την Κλιματική Αλλαγή με τη συμμετοχή μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου.

Στόχος είναι η ενθάρρυνση της συμμετοχής και η εξοικείωση των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα σχετικά με την κλιματική αλλαγή και η διαμόρφωση ενός Πράσινου Συμφώνου για τη Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας (Regional Green Deal), στα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Σκοπός είναι οι μαθητές να συζητήσουν και να διατυπώσουν ρεαλιστικές προτάσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή στις επιπτώσεις της.

Πιο συγκεκριμένα οι μαθητές καλούνται:

- να μετρήσουν το ετήσιο ανθρακικό αποτύπωμά τους
- να καταγράψουν την τρωτότητα της περιοχής όπου διαμένουν στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, καθώς και τα υφιστάμενα μέτρα μετριασμού και προσαρμογής στις επιπτώσεις αυτές
- να διαπραγματευτούν, να παρουσιάσουν συγκεκριμένες προτάσεις, να λάβουν από κοινού αποφάσεις και να διαμορφώσουν ένα Πράσινο Σύμφωνο για τη Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας στο πλαίσιο ενός δομημένου διαλόγου βάσει προκαθορισμένων διαδικασιών

Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να παρουσιάσουν τις προτάσεις τους για ένα Πράσινο Σύμφωνο για τη Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας σε επιστήμονες και εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Αυτές οι πρωτοβουλίες στοχεύουν να εμπλουτίζουν ή να συμπληρώσουν το τακτικό πρόγραμμα διδασκαλίας, εμπλέκοντας ενεργά τους νέους στη διαμόρφωση τοπικών και περιφερειακών Πράσινων Συμφωνιών και υιοθετώντας μια προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή (bottom-up), που βασίζεται στη συμμετοχή των κοινοτήτων (community-based approach).

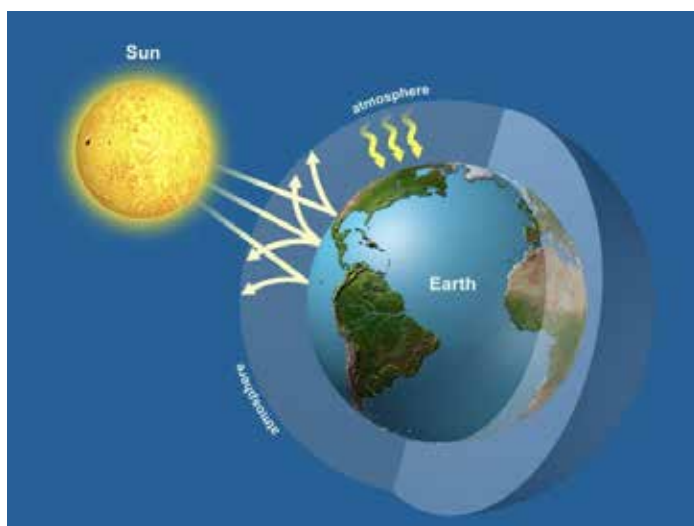
Ο ανά χείρας Οδηγός Μελέτης περιλαμβάνει την αναγκαία επιστημονική πληροφόρηση, τους θεματικούς άξονες και τους κανόνες της συζήτησης, διαπραγμάτευσης και λήψης αποφάσεων.

1. Τι είναι η κλιματική αλλαγή;

Ο όρος «κλιματική αλλαγή» αναφέρεται στις μακροπρόθεσμες μεταβολές της μέσης θερμοκρασίας και των καιρικών μοτίβων της Γης. Οι μεταβολές αυτές μπορεί να είναι φυσικές, όπως για παράδειγμα λόγω αλλαγών στον ηλιακό κύκλο. Όμως, ήδη από τον 18^ο αιώνα, οι δραστηριότητες των ανθρώπων έχουν αποτελέσει το κύριο αίτιο της κλιματικής αλλαγής, πρωταρχικά λόγω της καύσης ορυκτών καυσίμων.

Το «φαινόμενο του θερμοκηπίου» είναι ένα φυσικό φαινόμενο, που καθιστά το πλανήτη Γη φιλόξενο για τη ζωή. Η σύνδεσή του με την υπερθέρμανση του πλανήτη και την κλιματική αλλαγή συνιστά απόρροια των σοβαρών «στρεβλώσεων» που προκαλούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες στη φυσική αυτή διαδικασία.

- Αύξηση των ατμοσφαιρικών συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου, εξ αιτίας των ανθρώπινων δραστηριοτήτων
- Δέσμευση μεγαλύτερου μέρους ηλιακής ακτινοβολίας στην ατμόσφαιρα
- Ταχύτερη αύξηση της θερμοκρασίας της Γης
- Κλιματικές μεταβολές

Τα κυριότερα αέρια του θερμοκηπίου, των οποίων οι ατμοσφαιρικές συγκεντρώσεις αυξάνονται λόγω των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και συμβάλλουν στην υπερθέρμανση του πλανήτη είναι: το διοξείδιο του άνθρακα (CO_2), το μεθάνιο (CH_4), το υποξείδιο του αζώτου (N_2O), οι φθοριωμένοι υδρογονάνθρακες (HFCs), οι υπερφθοράνθρακες (PFCs) και το εξαφθοριούχο θείο (SF_6).

Τόσο σε επιστημονικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο είναι πλέον αποδεκτό ότι ακόμη και αν η υπερθέρμανση του πλανήτη οφείλεται εν μέρει σε φυσικές διεργασίες, μεγάλο μέρος της αποδίδεται στις ανθρώπινες δραστηριότητες που προκαλούν «στρεβλώσεις» στη φυσική μεταβολή του κλίματος. Η συναίνεση αυτή αποτυπώνεται ευκρινώς και στους ορισμούς που αποδίδονται στον όρο «κλιματική αλλαγή».

Η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC), δηλαδή το διεθνές επιστημονικό όργανο που μελετά το φαινόμενο, ορίζει την «κλιματική αλλαγή» ως «τη μεταβολή της μέσης κατάστασης του κλίματος ή της μεταβλητότητάς του, που προκύπτει μέσω στατιστικών ελέγχων και υφίσταται για μεγάλο χρονικό διάστημα, συνήθως δεκαετίες ή και περισσότερο. Επίσης, αναφέρεται σε κάθε κλιματική αλλαγή που παρατηρείται διαχρονικά, οφειλόμενη είτε σε φυσικές διακυμάνσεις είτε σε ανθρώπινες δραστηριότητες όπως η τροποποίηση της σύνθεσης της ατμόσφαιρας» (IPCC, 2007:30).

Η Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) του 1992 ορίζει στο άρθρο 1 την «κλιματική αλλαγή» ως «την αλλαγή του κλίματος που αποδίδεται άμεσα ή έμμεσα στην ανθρώπινη δραστηριότητα, που αλλάζει τη σύνθεση της παγκόσμιας ατμόσφαιρας και η οποία προστίθεται στις φυσικές κλιματικές διακυμάνσεις που παρατηρούνται κατά τη διάρκεια συγκρίσιμων χρονικών περιόδων».

Η δεκαετία 2015-2024 ήταν η θερμότερη που έχει καταγραφεί στη σύγχρονη ιστορία. Σύμφωνα με τα δεδομένα που συγκεντρώνονται από τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό, το 2023 ήταν η ένατη συνεχόμενη χρονιά κατά την οποία η παγκόσμια μέση θερμοκρασία ξεπέρασε τον 1°C αύξησης σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα. Μάλιστα, για το 2024, η αύξηση αυτή υπολογίζεται στους 1,55°C καθιστώντας το, έτσι, τη θερμότερη χρονιά που έχει καταγραφεί (WMO, 2025).

2. Τα αίτια της κλιματικής αλλαγής

Η κύρια αιτία της κλιματικής αλλαγής είναι η αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου εξ αιτίας των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Η συγκέντρωση του CO₂, που προέρχεται κυρίως από τη χρήση ορυκτών καυσίμων για την παραγωγή ενέργειας, μέχρι το 2020 είχε αυξηθεί στο 48% πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα (δηλ. πριν το 1750).

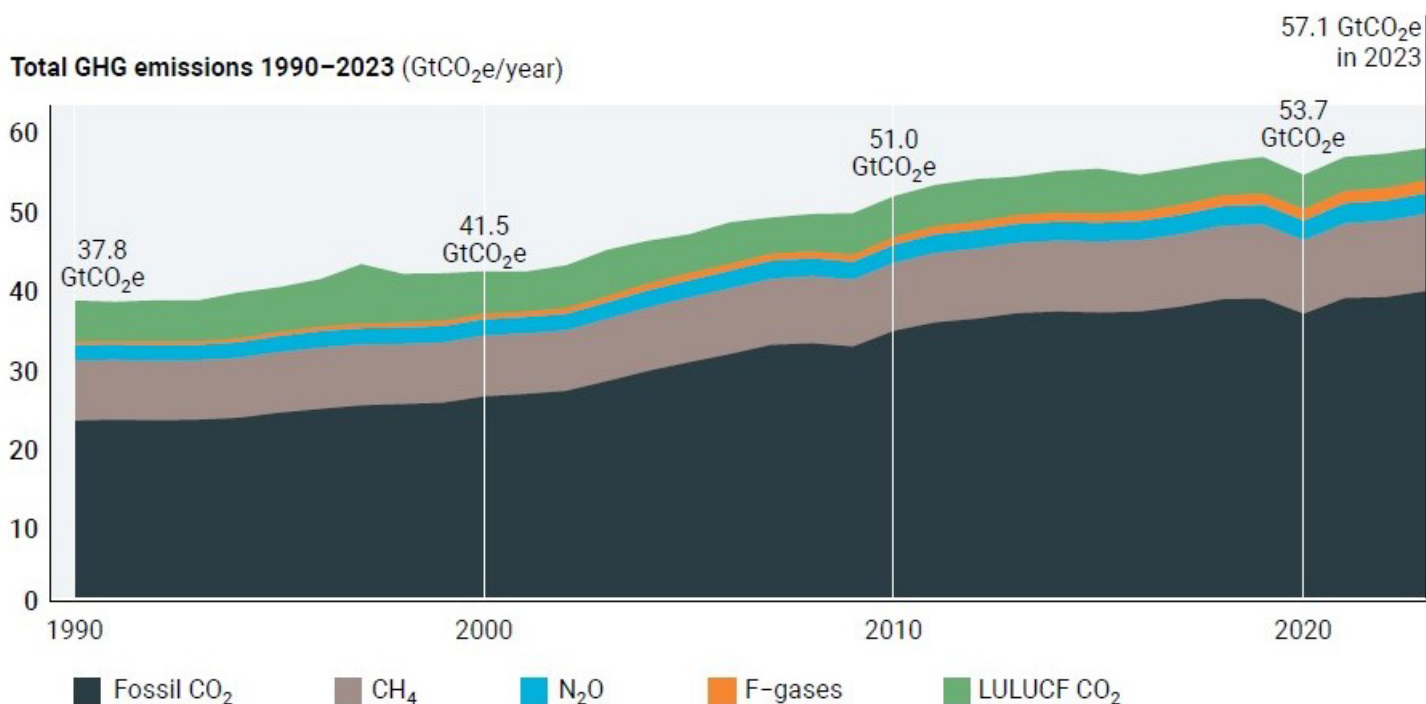
Άλλα αέρια του θερμοκηπίου εκπέμπονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα σε μικρότερες ποσότητες.

Το μεθάνιο είναι πιο ισχυρό αέριο θερμοκηπίου από το CO₂, αλλά έχει μικρότερη διάρκεια ζωής στην ατμόσφαιρα.

Το υποξείδιο του αζώτου, όπως το CO₂, είναι ένα αέριο θερμοκηπίου με μεγάλη διάρκεια ζωής που συσσωρεύεται στην ατμόσφαιρα για δεκαετίες έως αιώνες.

Διάγραμμα 1. Παγκόσμιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (1990-2023)

Πηγή: **United Nations Environment Programme (2024)**

Φυσικά αίτια, όπως οι αλλαγές στην ηλιακή ακτινοβολία ή η ηφαιστειακή δραστηριότητα, εκτιμάται ότι συνέβαλαν λιγότερο από $0,1^{\circ}\text{C}$ στη συνολική άνοδο της θερμοκρασίας του πλανήτη από την προβιομηχανική εποχή μέχρι σήμερα (IPCC, 2021: 5).

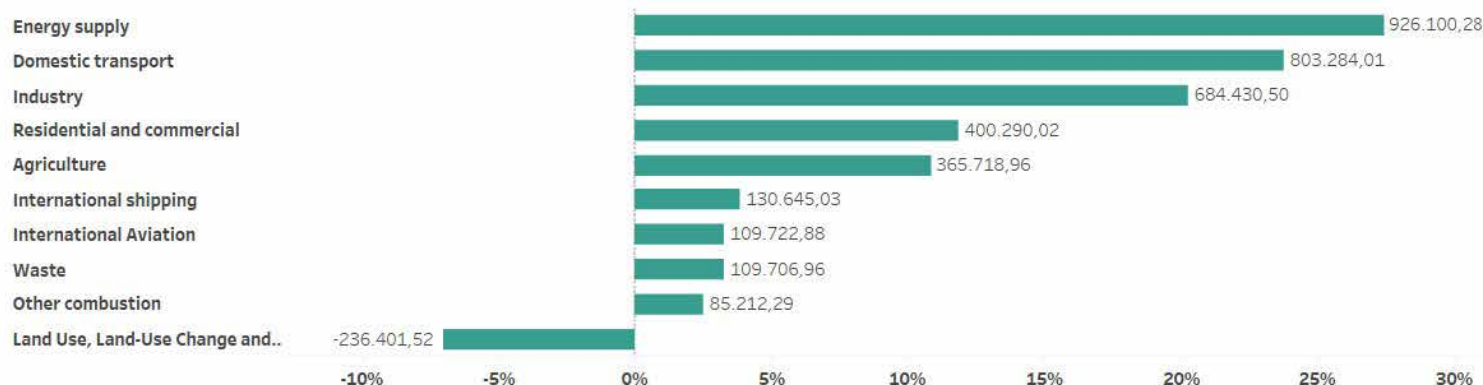
Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC), οι παγκόσμιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου αυξήθηκαν την περίοδο 1990-2019 κατά 54%, ενώ η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρήθηκε στις συγκεντρώσεις CO_2 . Οι μέσες ετήσιες εκπομπές όλων των αερίων κατά την περίοδο 2010-2019 ήταν υψηλότερες από οποιαδήποτε προηγούμενη δεκαετία, αλλά ο ρυθμός αύξησης μεταξύ 2010 και 2019 ήταν χαμηλότερος από εκείνον μεταξύ 2000 και 2009. Συγκεκριμένα, για την περίοδο 2010-2019, η μέση ετήσια αύξηση ήταν 1,1%, σε σύγκριση με 2,6% μεταξύ του 2000 και 2009 και η συντριπτική τους πλειονότητα προήλθε από την καύση ορυκτών καυσίμων (UNEP, 2024: 5) (Διάγραμμα 1). Οι εκπομπές μειώθηκαν προσωρινά το πρώτο εξάμηνο του 2020, λόγω της μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας εξ αιτίας της πανδημίας (COVID-19), αλλά ανέκαμψαν μέχρι το τέλος του έτους (IPCC, 2022).

Η μεγαλύτερη αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου προέρχεται από την καύση ορυκτών καυσίμων για την παραγωγή ενέργειας, τις μεταφορές, τη θέρμανση και τις βιομηχανικές δραστηριότητες (Διάγραμμα 2). Μάλιστα, αναμένεται η αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 25%-90% μεταξύ 2000-2030. Τα ορυκτά καύσιμα εκτιμάται ότι θα διατηρήσουν τη δεσπόζουσα θέση τους στην παγκόσμια σύνθεση των ενεργειακών πηγών έως το 2030 και, ως εκ τούτου, οι εκπομπές του CO_2 από την καύση τους θα αυξηθούν από 40% έως 110% μεταξύ 2000-2030 (IPCC, 2007: 44).

Διάγραμμα 2. Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ανά τομέα δραστηριότητας (ΕΕ-27), 2022

Sectoral shares in EU-27 in 2022

(absolute and %)

Πηγή: EEA, 2024

Ανθρακικό αποτύπωμα

Το ανθρακικό αποτύπωμα μιας ανθρώπινης δραστηριότητας μετρά τον αντίκτυπο που έχει η δραστηριότητα αυτή στον πλανήτη μέσω της ποσότητας των αερίων του θερμοκηπίου που εκπέμπονται κατά την πραγματοποίησή της.

Σύμφωνα με έρευνα της ΔιαΝΕΟσις που δημοσιεύθηκε το 2021,

! Σε καθένα από τους κατοίκους της Ελλάδας εκτιμάται ότι αντιστοιχεί εκπομπή 7 τόνων CO₂ ετησίως, εκ των οποίων οι μισοί προέρχονται από δραστηριότητες που σχετίζονται με τις μεταφορές και τη μετακίνησή μας, τόσο με ΙΧ, όσο και με το αεροπλάνο.

✓ Για να επιτύχουμε μείωση των εκπομπών κατά 55% μέχρι το 2030, κάθε κάτοικος της Ελλάδας θα πρέπει να εκπέμπει έως 3 τόνους CO₂ κατά μέσο όρο ετησίως.

→ Μετρήστε και εσείς το ετήσιο ανθρακικό σας αποτύπωμα [εδώ](#).

Πώς θα μειώσω το ανθρακικό μου αποτύπωμα;

Η επαναχρησιμοποίηση, επισκευή και ανακύκλωση εξοικονομεί τους λιγοστούς φυσικούς πόρους, ενέργεια και εκπομπές CO₂. Οι παλιές ηλεκτρικές συσκευές, οι μπαταρίες, τα ρούχα, τα πλαστικά, γυάλινα ή μεταλλικά αντικείμενα δεν είναι σκουπίδια, είναι φυσικοί πόροι! Ανακύκλωσέ τα και βοήθησε στην επαναχρησιμοποίηση των πόρων αυτών.

Το να αφήσεις μια τηλεόραση ή έναν υπολογιστή σε κατάσταση αναμονής αντί να τα κλείσεις καταναλώνει κάποια ενέργεια. Το ίδιο ισχύει και για τη λειτουργία του κινητού τηλεφώνου όλη τη νύχτα, είτε είναι συνδεδεμένο στο φορτιστή είτε δεν είναι. Η απενεργοποίηση και αποσύνδεση συσκευών μπορεί να μειώσει το ετήσιο ενεργειακό κόστος του σπιτιού έως και 10%!

Μην χρησιμοποιείς το αυτοκίνητο για μικρές διαδρομές. Κάνε ποδήλατο ή περπάτησε και μείωσε έτσι την κατανάλωση ενέργειας, κάνοντας συγχρόνως καλό στην υγεία σου.

Αγόρασε προϊόντα σε ανακυκλώσιμη ή λιπασματοποιήσιμη συσκευασία και πάρε μίαν επαναχρησιμοποιήσιμη τσάντα για να μεταφέρεις τα ψώνια στο σπίτι.

Προτίμησε ηλεκτρικές συσκευές ή λάμπες χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης. Η μείωση του θερμοστάτη κατά 1°C θα μπορούσε να μειώσει τον λογαριασμό ενέργειας της οικογένειάς σου κατά 10% και ο καθορισμός χαμηλότερης θερμοκρασίας τη νύχτα και όταν είσαι εκτός σπιτιού θα μειώσει ακόμη περισσότερο τον λογαριασμό.

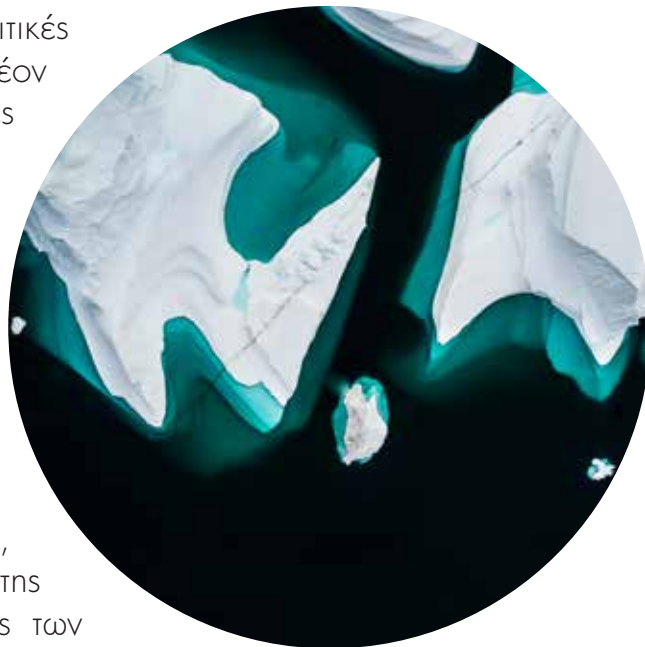
Δείτε [εδώ](#) για περισσότερες **Συμβουλές για το σπίτι**

3. Οι επιπτώσεις

της κλιματικής αλλαγής

Γιατί είναι απαραίτητη η συνεργασία και οι πολιτικές για την κλιματική αλλαγή; Οι ορατές πλέον περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής σε εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο δίνουν την απάντηση στο ερώτημα αυτό.

Η κλιματική αλλαγή συμβαίνει και οι επιπτώσεις της επηρεάζουν ήδη όλο τον πλανήτη. Ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως ξηρασίες, πλημμύρες, καταιγίδες γίνονται συχνότερα και πιο έντονα, την ίδια στιγμή που η παγκόσμια θερμοκρασία ανεβαίνει, προκαλώντας λιώσιμο των πάγων, αύξηση της στάθμης της θάλασσας, αύξηση της οξύτητας των ωκεανών, αλλαγές στη βλάστηση, επίμονα επεισόδια καύσωνα και πυρκαγιές τεράστιας έκτασης.

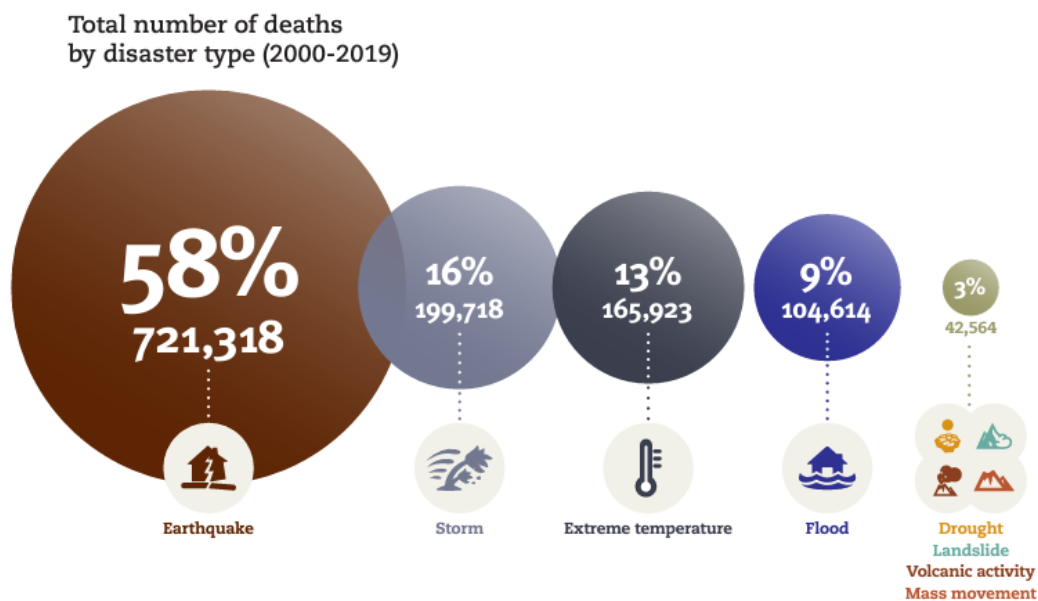
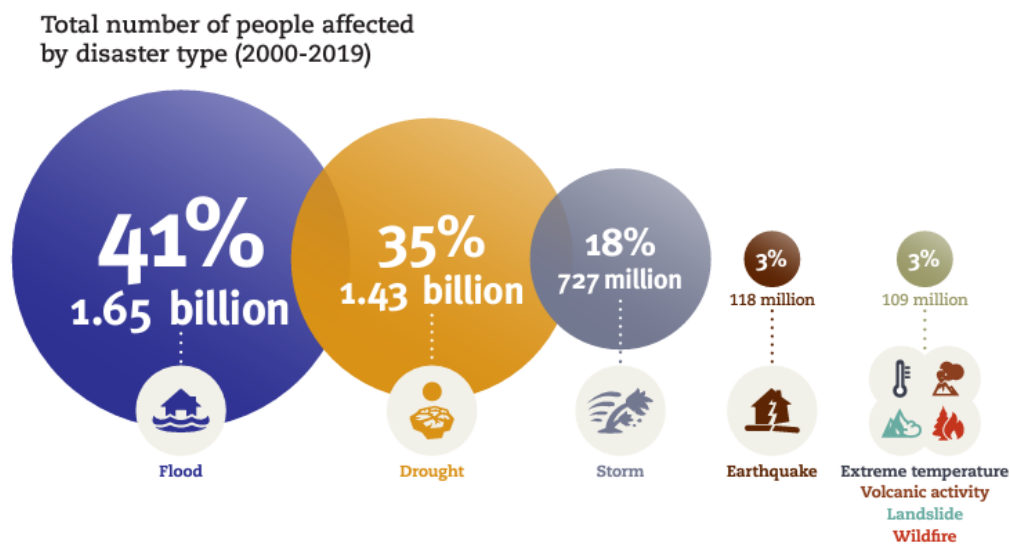
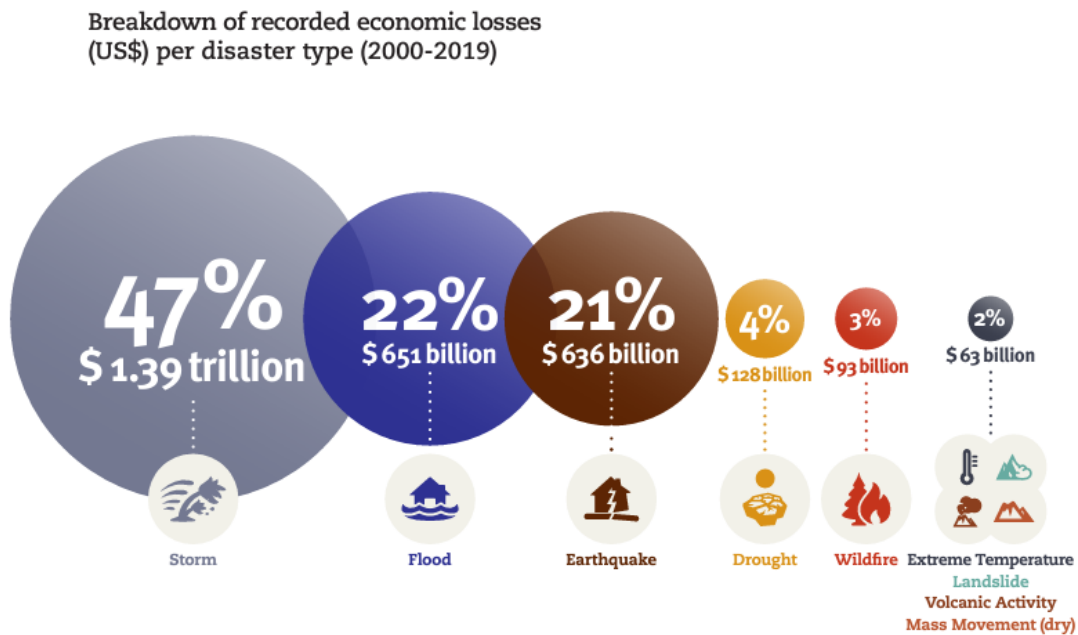

Σύμφωνα με την **έκθεση Stern (2006)**, οι μεταβολές του κλίματος εκτιμάται ότι θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στα αποθέματα νερού, καθώς έως 3 δισ άνθρωποι δεν θα έχουν ικανοποιητική πρόσβαση σε νερό, η γεωργία θα αντιμετωπίσει μεγάλο πρόβλημα, φέρνοντας στα πρόθυρα της λιμοκτονίας έως 120 εκ. ανθρώπους, ενώ το κόστος της υπερθέρμανσης του πλανήτη στην παγκόσμια οικονομία μπορεί να φτάσει το 20% του παγκόσμιου ΑΕΠ, αν δεν ληφθούν εγκαίρως μέτρα. Επιπλέον, σχεδόν 250 εκατ. άνθρωποι θα αναγκαστούν να μεταναστεύσουν εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής.

Απόρροια της υπερθέρμανσης του πλανήτη αποτελεί ήδη η άνοδος της παγκόσμιας μέσης στάθμης της θάλασσας κατά μέσο όρο 3,1 χιλιοστά ετησίως. Οι πλέον ευάλωτοι πληθυσμοί στην άνοδο της θερμοκρασίας και της στάθμης της θάλασσας είναι εκείνοι που κατοικούν σε παράκτιες και παραποτάμιες ή/και πυκνοκατοικημένες περιοχές. Εξίσου ευάλωτες είναι οι ομάδες ανθρώπων χαμηλού κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου, που δεν διαθέτουν τα μέσα για να προσαρμοστούν στις κλιματικές μεταβολές.

Το οικονομικό κόστος των περιβαλλοντικών καταστροφών παγκοσμίως την περίοδο 2005-2014 ανήλθε σε \$2,97 τρισ. δολάρια. Οι καταστροφές αυτές, οι οποίες ως επί το πλείστον συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, οδήγησαν σε απώλεια 1,23 εκατομμυρίων ανθρώπινων ζωών και επηρέασαν πολύπλευρα τις ζωές 4,03 δισ. ανθρώπων (Διάγραμμα 3). Οι περιβαλλοντικές καταστροφές και τα ακραία καιρικά φαινόμενα την περίοδο αυτή έλαβαν χώρα κυρίως σε αναπτυσσόμενα κράτη, αλλά και ορισμένα ανεπτυγμένα κράτη, όπως οι ΗΠΑ, επωμίσθηκαν σημαντικό κόστος από τέτοια φαινόμενα.

Διάγραμμα 3. Οι οικονομικές και ανθρώπινες επιπτώσεις των περιβαλλοντικών καταστροφών την περίοδο 2000-2019

Συχνά οι πολίτες των ευρωπαϊκών κρατών και της Ελλάδας αισθάνονται «ψυχολογική απόσταση» απέναντι στην κλιματική αλλαγή, εκτιμώντας ότι οι επιπτώσεις της δεν είναι άμεσες και δεν θα επηρεάσουν την καθημερινότητά τους (ΕΑΑ, 2021). Τούτο όμως δεν ισχύει.

Σύμφωνα με την **έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος το 2016** (European Environment Agency), η μέση ετήσια θερμοκρασία στην Ευρώπη αυξάνεται ταχύτερα από τη μέση αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας. Η υψηλότερη αύξηση της θερμοκρασίας σημειώνεται στην Νότια Ευρώπη τους καλοκαιρινούς μήνες. Η Μεσόγειος είναι ένα από τα θερμά σημεία της κλιματικής αλλαγής (climate change hotspot), με τη θερμοκρασία της να αυξάνεται κατά 20% γρηγορότερα από τον παγκόσμιο μέσο όρο, έχοντας ήδη φτάσει σε μια αύξηση της θερμοκρασίας κατά 1,54°C σε σχέση με την προβιομηχανική περίοδο, και τη στάθμη της να προβλέπεται να ανέβει μεταξύ 0,43 και 2,5 μέτρων μέχρι το 2100 (UNEP/MAP and Plan Bleu, 2020). Στις **επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής που βιώνουν ήδη οι πολίτες των Μεσογειακών κρατών** και θα ενταθούν τα προσεχή χρόνια συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων: η τροπικοποίηση της θάλασσας, με τα είδη που ζούσαν στην περιοχή να εκτοπίζονται ή να πεθαίνουν λόγω της αυξανόμενης θερμοκρασίας, οι μεταναστεύσεις ψαριών και οι περισσότερες πληθυσμιακές εκρήξεις μεδουσών, η αύξηση των θερμικών επεισοδίων και της μέσης θερμοκρασίας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, και συνακόλουθα η αύξηση της ζήτησης ενέργειας για ψύξη και των θανάτων από καύσωνες, ο αυξημένος κίνδυνος για πλημμύρες και πυρκαγιές και η μείωση της παραγωγής ορισμένων αγροτικών προϊόντων.

Οι συνολικές οικονομικές απώλειες που προκλήθηκαν από ακραίες καιρικές συνθήκες και κλιματικές μεταβολές στην Ευρώπη κατά την περίοδο 1980-2022 ανήλθαν σε πάνω από €620 δισ. ευρώ. Την ίδια περίοδο ακραία καιρικά φαινόμενα τις καύσωνες, παρατεταμένες ξηρασίες αλλά και δασικές πυρκαγιές προκάλεσαν απώλειες πάνω από 100.000 ανθρώπινων ζωών σε όλη την Ευρώπη. Το μεγαλύτερο μερίδιο των οικονομικών επιπτώσεων προκάλεσαν οι πλημμύρες (43%), ακολουθούμενες από τις καταιγίδες (29%), τα κύματα καύσωνα (20%) και τις ξηρασίες (8%) (ΕΕΑ, 2023).

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία και η ανάγκη προσαρμογής

Όλοι οι οικονομικοί τομείς έχουν πληγεί και θα επηρεαστούν ακόμη περισσότερο στο μέλλον από την κλιματική αλλαγή. Η γεωργική παραγωγή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις καιρικές συνθήκες και τα κλιματικά μοτίβα, γεγονός που την καθιστά έναν από τους πιο ευάλωτους τομείς. Οι μεταβολές στη θερμοκρασία και τις βροχοπτώσεις, καθώς και τα ακραία καιρικά φαινόμενα, επηρεάζουν τις αποδόσεις των καλλιεργειών και την παραγωγικότητα της κτηνοτροφίας, και με τη σειρά τους το γεωργικό εισόδημα, προκαλώντας σημαντικές οικονομικές απώλειες σε πολλές περιφέρειες της Ευρώπης. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε εγκατάλειψη γεωργικών εκτάσεων που έχουν πληγεί από την κλιματική αλλαγή σε ορισμένα τμήματα της Νότιας Ευρώπης.

Οι καιρικές και κλιματικές συνθήκες επηρεάζουν επίσης τη διαθεσιμότητα του νερού που χρειάζεται για την άρδευση, τη μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων, καθώς και τις συνθήκες μεταφοράς και αποθήκευσης. Η κλιματική αλλαγή στο μέλλον ενδέχεται να έχει βραχυπρόθεσμα ορισμένες θετικές επιπτώσεις λόγω μεγαλύτερων περιόδων βλάστησης και καταλληλότερων συνθηκών καλλιέργειας σε ορισμένες περιοχές της Βόρειας Ευρώπης, ωστόσο, η λειψυδρία, τα κύματα καύσωνα, οι έντονες βροχοπτώσεις που συμβάλλουν στη διάβρωση του εδάφους και τα άλλα ακραία καιρικά φαινόμενα αναμένεται να οδηγήσουν τελικά σε χαμηλότερες γεωργικές αποδόσεις.

Επιπλέον, οι αλυσιδωτές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής εκτός του ευρωπαϊκού χώρου μπορεί να επηρεάσουν την τιμή, την ποσότητα και την ποιότητα των προϊόντων και, κατά συνέπεια, τις εμπορικές ροές, οι οποίες με τη σειρά τους ενδέχεται να επηρεάσουν το γεωργικό εισόδημα στην Ευρώπη.

Πηγή: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (2021) «Η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή είναι το κλειδί για το μέλλον της γεωργίας στην Ευρώπη»

4. Αντιμετώπιση/μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή στις επιπτώσεις της

Τα μέτρα για την κλιματική αλλαγή, διακρίνονται σε εκείνα που αφορούν την αντιμετώπισή της και σε εκείνα που εστιάζουν στην προσαρμογή στις επιπτώσεις της.

Οι πολιτικές μετριασμού ή αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής (mitigation) αποσκοπούν στη μείωση της συγκέντρωσης των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, που προκαλεί την αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη, και κατά συνέπεια στη μείωση των εκπομπών τους. Στα μέτρα που λαμβάνονται σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για τη μείωση των εκπομπών συγκαταλέγονται:

- Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης (κτίρια – ενεργειακή αναβάθμιση & ενεργειακό πιστοποιητικό, ηλεκτρικές συσκευές – σήμανση για την κατανάλωση ενέργειας A+++)
- Η επέκταση των δικτύων μαζικής μεταφοράς
- Η αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (ΑΠΕ)
- Οι προδιαγραφές εκπομπών CO₂ για τα επιβατικά αυτοκίνητα
- Η απολιγνιτοποίηση της οικονομίας και η μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα
- Η βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη
- Η ανακύκλωση/επαναχρησιμοποίηση/κυκλική οικονομία

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, ήδη βιώνουμε τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και καλούμαστε να προσαρμοστούμε σε αυτή, μειώνοντας την τρωτότητα (vulnerability) ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων και ενισχύοντας την ανθεκτικότητα (resilience) των κοινωνιών και δη των μεγάλων πληθυσμιακών κέντρων. Σύμφωνα με τον ν. 4662/2020, η **τρωτότητα** ορίζεται ως οι συνθήκες που καθορίζονται από φυσικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες ή διεργασίες που αυξάνουν την ευπάθεια μιας κοινωνίας στις επιπτώσεις των κινδύνων. Αντίστοιχα, η **ανθεκτικότητα** συνίσταται στην ικανότητα ενός συστήματος ή μιας κοινωνίας, εν δυνάμει εκτεθειμένης σε πιθανούς κινδύνους, να αντιστέκεται ή να προσαρμόζεται, ούτως ώστε να διατηρεί ένα αποδεκτό επίπεδο λειτουργίας και συνοχής.

Ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι εκτίθενται στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως ακραία καιρικά φαινόμενα και φυσικές καταστροφές, πλημμύρες, ξηρασίες και δασικές πυρκαγιές. Ως εκ τούτου, η **προσαρμογή στις κλιματικές μεταβολές (adaptation)** αποτελεί πλέον αναπόσπαστο μέρος των πολιτικών για την κλιματική αλλαγή. Πρόκειται για πολιτικές που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των αναμενόμενων

ζημιών και των αρνητικών επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Στοχεύουν σε τομείς δραστηριότητας που είναι πιο ευάλωτοι στην κλιματική αλλαγή και αναπτύσσονται πριν από την εκδήλωση των εκτιμώμενων επιπτώσεων. Ουσιαστικά πρόκειται για την οχύρωση κάθε κράτους απέναντι στις κλιματικές μεταβολές, υιοθετώντας μέτρα, όπως:

- Η ενίσχυση των ευάλωτων ομάδων προκειμένου να προσαρμόσουν τις κατοικίες τους στις μεταβαλλόμενες κλιματικές συνθήκες και να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της ενεργειακής φτώχειας (πχ. χαμηλής ενεργειακής έντασης ηλεκτρικές συσκευές και θερμαντικά/ψυκτικά μέσα, ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών, χρήση ενέργειας από ΑΠΕ)
- Η προσαρμογή των οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως η κτηνοτροφία, η αλιεία και ο τουρισμός
- Η αποτελεσματικότερη χρήση των υδάτινων πόρων
- Η προσαρμογή των προδιαγραφών κατασκευής κτιρίων, ώστε να είναι ανθεκτικά στις μελλοντικές κλιματικές συνθήκες και σε ακραία καιρικά φαινόμενα
- Η κατασκευή αντιπλημμυρικών τειχών και ανύψωση αναχωμάτων για την προστασία από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας
- Η ανάπτυξη ανθεκτικών στην ξηρασία καλλιεργειών
- Η αναθεώρηση των χωροταξικών σχεδίων με στόχο την προστασία των παραγωγικών κλάδων, που επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή, και, συνακόλουθα, της αγοράς εργασίας
- Η δημιουργία διαδρόμων για να διευκολυνθεί η μετανάστευση των ειδών

5. Διεθνής και ευρωπαϊκή συνεργασία για την κλιματική αλλαγή

Όπως αναφέρεται στην έκθεση Stern (2006) «κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής με απόλυτη βεβαιότητα. Αλλά όλοι γνωρίζουμε πλέον αρκετά για να κατανοήσουμε τους κινδύνους». Υπό αυτήν την έννοια, η κλιματική αλλαγή θα πρέπει να γίνει αντιληπτή όχι ως ένα πρόβλημα κόστους-οφέλους, αλλά ως ένα πρόβλημα διαχείρισης κινδύνου (risk management).

Η διαχείριση της κλιματικής κρίσης προϋποθέτει την αποτελεσματική διεθνή και ευρωπαϊκή συνεργασία, καθώς τα αίτια και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής δεν γνωρίζουν εθνικά σύνορα. Ταυτόχρονα οι επιπτώσεις των κλιματικών μεταβολών δεν κατανέμονται ομοιόμορφα μεταξύ όλων των κρατών, αλλά οι φτωχότερες χώρες και άνθρωποι πλήττονται νωρίτερα και σε μεγαλύτερο βαθμό. Όταν αργότερα γίνουν αντιληπτές οι επιπτώσεις και από πιο πλούσιες χώρες και ανθρώπους, θα είναι πολύ αργά για να αναστραφεί η διαδικασία.

5.1. Διεθνής συνεργασία για την κλιματική αλλαγή

● Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (UNFCCC) - Ρίο 1992

Η **Σύμβαση-Πλαίσιο** ήταν η πρώτη διεθνής συμφωνία για την κλιματική αλλαγή. Υιοθετήθηκε το 1992 και τέθηκε σε ισχύ το 1994. Την έχουν υπογράψει 196 κράτη και η ΕΕ. Σκοπός της είναι η σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων των αερίων θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα σε επίπεδο τέτοιο που θα αποτρέψει την επικίνδυνη ανθρωπογενή παρέμβαση στο κλιματικό σύστημα. Ωστόσο, δεν ορίζει η Σύμβαση-Πλαίσιο συγκεκριμένους στόχους ανά κράτος ούτε χρονοδιάγραμμα υιοθέτησης πολιτικών, αφήνοντας στη διακριτική ευχέρεια των κρατών να το πράξουν μέσα από μεταγενέστερες διαπραγματεύσεις.

● Πρωτόκολλο για την κλιματική αλλαγή - Κιότο 1997

Το Πρωτόκολλο του Κιότο (ΠτΚ), που εξειδικεύει την UNFCCC, υπεγράφη το 1997 και τέθηκε σε ισχύ το 2005. Θέτει για πρώτη φορά συγκεκριμένους ποσοτικούς στόχους μείωσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου.

Καθορίστηκε ένας συλλογικός στόχος μείωσης των εκπομπών έξι αερίων του θερμοκηπίου κατά 5% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 και αρχική περίοδος εφαρμογής από το 2008 έως το 2012. Προς επίτευξη αυτού του στόχου, προβλέφθηκαν διαφοροποιημένοι στόχοι μείωσης των εκπομπών για τα αναπτυγμένα κράτη. 130 αναπτυσσόμενα κράτη εξαιρέθηκαν από την ανάληψη δεσμεύσεων για μείωση των εκπομπών, παρά το γεγονός ότι η Κίνα και η Ινδία ευθύνονταν από κοινού για το 18% των παγκόσμιων εκπομπών

αερίων του θερμοκηπίου το 1995, ποσοστό που σήμερα ανέρχεται στο 33%. Επίσης, οι ΗΠΑ, ένας από τους κύριους ρυπαντές δεν επικύρωσαν το ΠτΚ, το οποίο τελικά τέθηκε σε ισχύ μετά την επικύρωσή του και από την Ρωσία το 2005.

Το ΠτΚ προέβλεπε και τη δυνατότητα χρήσης των λεγόμενων «**ευέλικτων μηχανισμών**» για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου: α) Μηχανισμός της από κοινού Εφαρμογής, β) Σύστημα Εμπορίας Ρύπων, και γ) Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης.

● **Διεθνής συμφωνία για την κλιματική αλλαγή – Παρίσι 2015**

Χαρακτηρίζεται ως ιστορική συμφωνία για την κλιματική αλλαγή, καθώς εγκρίθηκε από 195 κράτη τον Δεκέμβριο του 2015. Παρ' όλο που η Συμφωνία τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 2016, η εφαρμογή της και οι δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών ξεκινούν το 2020. Έθεσε ως στόχο τη συγκράτηση της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη «αρκετά κάτω» από τους 2°C και όσο πλησιέστερα γίνεται στους 1,5°C. Προς το σκοπό αυτό, τα κράτη καταθέτουν περιοδικά ενημερωνόμενες Εθνικά Καθορισμένες Συνεισφορές (Nationally Determined Contributions, NDCs). Για πρώτη φορά συνεισφέρουν τόσο οι αναπτυγμένες όσο και οι αναπτυσσόμενες χώρες, με κάθε κράτος να καθορίζει μόνο του και με βάση τις δυνατότητές του το ποσοστό μείωσης των εκπομπών του, τον τρόπο και τον ρυθμό με τους οποίους θα τις μειώσει. Υπάρχει όμως διαδικασία «peer review» και αναθεώρησης ανάλογα με τα μεταβαλλόμενα δεδομένα της κλιματικής κρίσης.

Η 26η Διάσκεψη των Συμβαλλομένων Μερών (COP26) που διεξήχθη στη Σκωτία το 2021 κατέληξε σε συμφωνία (Glasgow Climate Pact), προκειμένου να επιταχυνθεί η κλιματική δράση. Οι δεσμεύσεις που είχαν αναλάβει τα κράτη υπό την Συμφωνία του Παρισιού δεν επαρκούν για την επίτευξη του στόχου του 1,5°C και έτσι κλήθηκαν να υποβάλλουν πιο φιλόδοξες NDCs με ορίζοντα το 2030. Το 2022, στην COP27 στην Αίγυπτο, συστάθηκε Ταμείο για τις Απώλειες και τις Ζημιές που προκαλεί η κλιματική αλλαγή. Στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, στην COP28 το 2023, ήταν η πρώτη φορά που υπήρξε ρητή αναφορά σε συμφωνία για την απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα. Στην COP29 που πραγματοποιήθηκε στο Αζερμπαϊτζάν τον Νοέμβριο του 2024 αποφασίστηκε η χρηματοδότηση για το προαναφερθέν Ταμείο να ανέρχεται σε \$300 δισ. ετησίως, ποσό που θα διοχετεύεται από τις ανεπτυγμένες προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.

5.2. Ευρωπαϊκή συνεργασία για την κλιματική αλλαγή

Πολιτικές αντιμετώπισης/μετριασμού της κλιματικής αλλαγής στην ΕΕ

Στο πλαίσιο του **Πρωτοκόλλου του Κιότο**, η Ευρωπαϊκή Ένωση των τότε 15 κρατών δεσμεύθηκε για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 8% για την περίοδο 2008-2012 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Ο στόχος αυτός επιμερίστηκε μεταξύ των κρατών-μελών, λαμβάνοντας υπόψιν τα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης του καθενός (**Effort Sharing Decision**). Για ορισμένα κράτη προβλέφθηκε σημαντική μείωση των εκπομπών, όπως για την Γερμανία και τη Δανία (-21%), ενώ για άλλα περιορισμός της αύξησης των εκπομπών, όπως για την Ελλάδα (+25%) και την Πορτογαλία (+27%).

Προκειμένου η ΕΕ και τα κράτη-μέλη της να επιτύχουν αυτούς τους στόχους υιοθέτησαν πάνω από 100 κανονιστικά μέτρα στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών, της βιομηχανίας, της διαχείρισης αποβλήτων και της αγροτικής ανάπτυξης.

Το **Ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Ρύπων**, που λειτουργεί από το 2005 αποτελεί το βασικό εργαλείο πολιτικής της ΕΕ για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με οικονομικά αποδοτικά τρόπο. Συμμετέχουν σε αυτό πάνω από 15.000 επιχειρήσεις και βασίζεται στη θέσπιση ανώτατου ορίου εκπομπών για τις επιχειρήσεις που εντάσσονται σε αυτό καθώς και στη διενέργεια δημοπρασιών για την αγοραπωλησία αδειών εκπομπών ("cap and trade").

Η ΕΕ επιβεβαίωσε τη δέσμευσή της στη μάχη για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής όταν τον Μάρτιο του 2007, προχώρησε σε μονομερή δέσμευση με ορίζοντα το 2020 όσον αφορά: τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 20% έως το 2020 σε σχέση με το 1990, την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στη συνολική ενεργειακή κατανάλωση σε 20% και τον περιορισμό της χρήσης πρωτογενούς ενέργειας κατά 20% μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης.

Πριν από την υιοθέτηση της Συμφωνίας των Παρισίων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με απόφασή του τον Οκτώβριο του 2014 έθεσε τους στόχους της ΕΕ με ορίζοντα το 2030: μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 40% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε 27% και αύξηση της ενεργειακής απόδοσης κατά 27%¹. Οι συνολικοί στόχοι αυτοί για το 2020 και το 2030 επιμερίστηκαν μεταξύ των κρατών-μελών (**Effort Sharing Decision**).

Αυτές οι δεσμεύσεις της ΕΕ αποσκοπούν στην επίτευξη μιας κλιματικά ουδέτερης ευρωπαϊκής οικονομίας (climate-neutral economy). Στο πλαίσιο αυτό, τον Δεκέμβριο του 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία** (European Green Deal), που αποσκοπεί στον μετασχηματισμό της οικονομίας και της κοινωνίας ώστε να επιτευχθούν οι κλιματικοί στόχοι. Αποτελεί έναν οδικό χάρτη με στόχο τις μηδενικές καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050 και την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των φυσικών πόρων (αποδοτικότερη χρήση των πόρων, κυκλική οικονομία). Προβλέπει την ανάληψη δράσεων σε όλους τους τομείς της οικονομίας, καθώς και χρηματοδοτική στήριξη και τεχνική βοήθεια για τις περιοχές που πλήττονται από την ενεργειακή μετάβαση, όπως λιγνιτοπαραγωγές περιοχές, μέσω του νεοσύστατου Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης.

Τον Ιούνιο του 2021 εγκρίθηκε ο Ευρωπαϊκός Κλιματικός Νόμος, ο οποίος καθιστά νομικά δεσμευτικό τον στόχο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας μέχρι το 2050. Ειδικότερα, ο ενδιάμεσος στόχος μείωσης των

¹ Οι στόχοι αυτοί αναθεωρήθηκαν το 2018 ως ακολούθως: άντληση του 32% τουλάχιστον της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και αύξηση της ενεργειακής απόδοσης κατά 32,5% τουλάχιστον.

εκπομπών μέχρι το 2030 (σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990) αυξήθηκε σε 55%. Πρόκειται βέβαια για έναν στόχο που βρίσκεται πολύ κάτω από το 65% που επιτάσσει η επιστήμη² (**Green Tank, 2020**).

Διάγραμμα 5. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

Πηγή: **Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020**

² Σύμφωνα με την έκθεση του Περιβαλλοντικού Προγράμματος του ΟΗΕ (**UNEP, 2019**), οι παγκόσμιες εκπομπές πρέπει να μειώνονται κατά 7,6% ετησίως την περίοδο 2020-2030, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος περιορισμού της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας στους 1,5°C. Για την ΕΕ αυτός ο ετήσιος ρυθμός μείωσης των εκπομπών αντιστοιχεί για το 2030 σε στόχο μείωσης των εκπομπών κατά 65% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990.

Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός για το 2030, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε τη δέσμη μέτρων «**Προσαρμογή στον στόχο του 55 %**» (Fit for 55) που αποσκοπεί στην αναθεώρηση και την επικαιροποίηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και τον καθορισμό νέων πρωτοβουλιών.

Στις κύριες προτάσεις της Επιτροπής, για τις οποίες πραγματοποιήθηκαν διαπραγματεύσεις και λήφθηκαν αποφάσεις την περίοδο 2022-2024, συγκαταλέγονται οι εξής:

- **Αναθεώρηση του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών**, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να ενταχθούν σε αυτό οι εκπομπές από τις θαλάσσιες μεταφορές, να μειωθεί ακόμη περισσότερο το συνολικό ανώτατο όριο εκπομπών και να αυξηθεί το ετήσιο ποσοστό μείωσής του, να καταργηθεί σταδιακά η δωρεάν κατανομή δικαιωμάτων εκπομπής στις αερομεταφορές και να δημιουργηθεί ένα νέο αυτόνομο σύστημα εμπορίας εκπομπών για τα κτίρια και τις οδικές μεταφορές
- **Αύξηση των στόχων μείωσης των εκπομπών στους τομείς που δεν καλύπτονται από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (Κανονισμός για τον επιμερισμό των προσπάθειών).**
- **Ενίσχυση της συμβολής του τομέα δραστηριοτήτων χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας (LULUCF),** στην επίτευξη των στόχων για το κλίμα.
- **Αύξηση του στόχου που αφορά το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.**
- **Αύξηση του στόχου για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης.**
- Αναθεώρηση της ισχύουσας νομοθεσίας με στόχο την **επιτάχυνση της ανάπτυξης υποδομών για την επαναφόρτιση ή τον ανεφοδιασμό οχημάτων με εναλλακτικά καύσιμα** και την εναλλακτική παροχή ηλεκτρικής ενέργειας για πλοία σε λιμένες και σταθμευμένα αεροσκάφη.
- **Αναθεώρηση των κανόνων για τις εκπομπές CO₂ για τα αυτοκίνητα και τα ημιφορτηγά,** προβλέποντας τη μη διάθεση στην ενωσιακή αγορά αυτοκινήτων ή ημιφορτηγών με κινητήρα εσωτερικής καύσης έως το 2035.
- **Αναθεώρηση της φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας.**

- Βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα (**ReFuelEU Aviation**) και πιο οικολογικά καύσιμα στη ναυτιλία (**FuelEU Maritime**).
- Θέσπιση **Μηχανισμού Συνοριακής Προσαρμογής Άνθρακα (Carbon Border Adjustment Mechanism-CBAM)**, δηλαδή ενός φόρου άνθρακα σε εισαγόμενα προϊόντα επιλογής, ώστε να αποφευχθεί η διαρροή άνθρακα από τα κράτη μέλη της ΕΕ σε άλλες χώρες.
- **Δημιουργία Κοινωνικού Ταμείου για το Κλίμα**, το οποίο θα υποστηρίξει τις ευάλωτες ομάδες (νοικοκυριά, πολύ μικρές επιχειρήσεις και χρήστες μεταφορών).

Οι φιλόδοξες δεσμεύσεις, αλλά και οι επιδόσεις της ΕΕ μέχρι στιγμής επιβεβαιώνουν τον κυρίαρχο ρόλο της στη διεθνή συνεργασία για την κλιματική αλλαγή. Η ΕΕ κατάφερε να υπερκαλύψει τον συλλογικό στόχο μείωσης των εκπομπών κατά την πρώτη περίοδο δέσμευσης του Πρωτοκόλλου του Κιότο (2008-2012), με τις επιδόσεις των κρατών-μελών να διαφοροποιούνται σημαντικά. Το 2020, η ΕΕ κατέγραψε μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 34,4% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Το 2021 οι εκπομπές επανήλθαν σε προ πανδημίας επίπεδα και, έκτοτε, συνέχισαν να σημειώνουν πτωτικές τάσεις. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος για το 2022 η μείωση ήταν 32,5% (**EEA, 2024**). Παράλληλα το μερίδιο των ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ενέργειας ανήλθε σε 22,5%. Ωστόσο, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι με ορίζοντα το 2030, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κλιματικού Νόμου, απαιτείται η λήψη περισσότερων μέτρων από τα κράτη-μέλη (**EEA, 2023: 5-7**).

Ευρωπαϊκή πολιτική για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής

Η προσαρμογή στις κλιματικές μεταβολές που ήδη βιώνουν οι ευρωπαίοι πολίτες αποτελεί πλέον αναπόσπαστο μέρος της ευρωπαϊκής πολιτικής για την κλιματική αλλαγή. Το 2013 η ΕΕ ενέκρινε τη **Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή** με στόχο την ενθάρρυνση ανάληψης δράσης από τα κράτη-μέλη και την λήψη αποφάσεων βάσει πληρέστερων στοιχείων και πληροφοριών, ενσωματώνοντας προβλέψεις για την προσαρμογή σε όλους τους τομείς. Ειδικότερα προωθούνται συγκεκριμένες δράσεις, όπως:

- Η ενθάρρυνση των κρατών-μελών να προχωρήσουν στη θέσπιση εθνικών στρατηγικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή
- Η θωράκιση της ΕΕ έναντι της κλιματικής αλλαγής με την ενσωμάτωση προβλέψεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε βασικούς τομείς υψηλής τρωτότητας, όπως η Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ) και η Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΠ), η ενίσχυση των υποδομών και η προώθηση ασφαλιστικών προγραμμάτων για ανθεκτικές στην κλιματική αλλαγή επενδυτικές και επιχειρηματικές αποφάσεις

- Η ενσωμάτωση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή στο Σύμφωνο των Δημάρχων (Covenant of Mayors)
- Η ανάπτυξη της πλατφόρμας **Climate-ADAPT**. Η πλατφόρμα Climate-ADAPT παρέχει χρήσιμα δεδομένα ανά κράτος-μέλος της ΕΕ για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τα μέτρα προσαρμογής

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια (European Covenant of Mayors for Climate and Energy) ξεκίνησε το 2008 στην Ευρώπη, φιλοδοξώντας να συγκεντρώσει τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης που δεσμεύονται εθελοντικά να επιτύχουν τους στόχους της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια. Πλέον ενώνει περισσότερες από 10.765 τοπικές και περιφερειακές αρχές σε 44 χώρες της Ευρώπης.

Η πρωτοβουλία κατάφερε να υιοθετήσει μια προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή (bottom-up approach) για δράσεις σχετικά με την ενέργεια και το κλίμα και γρήγορα η επιτυχία της ξεπέρασε τις προσδοκίες. Μέσω αυτού του δικτύου, οι τοπικές και περιφερειακές αρχές δεσμεύονται να συμβάλουν στον ευρωπαϊκό στόχο μείωσης των εκπομπών κατά 40% μέχρι το 2030 και να υιοθετήσουν μια κοινή προσέγγιση για την αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Προς το σκοπό αυτό, λαμβάνουν τεχνική και μεθοδολογική υποστήριξη από τα ειδικά γραφεία του Συμφώνου.

Το 2012, επεκτείνεται το Σύμφωνο των Δημάρχων στην περιφέρεια της Νότιας Ευρωπαϊκής Γειτονίας, ξεκινώντας το έργο CES-MED. Το έργο «Καθαρότερη ενέργεια για την προστασία των πόλεων της Μεσογείου» (CES-MED) παρέχει υποστήριξη στις πόλεις ώστε να συμμετάσχουν στο Σύμφωνο των Δημάρχων και να δεσμευτούν σε φιλόδοξες πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης. Το 2014 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαινιάζει την πρωτοβουλία «Οι Δήμαρχοι Προσαρμόζονται», καλώντας τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης να πρωτοστατήσουν στην προσαρμογή και τους υποστήριξε στην ανάπτυξη και υλοποίηση τοπικών στρατηγικών προσαρμογής. Το 2015 το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο των Δημάρχων συνενώθηκε με το Συνασπισμό των Δημάρχων (Compact of Mayors) που είχε συσταθεί εκτός Ευρώπης, δημιουργώντας το Παγκόσμιο Σύμφωνο των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια (Global Covenant of Mayors for Climate and Energy).

Από το 2017, δημιουργούνται τα περιφερειακά γραφεία του Συμφώνου στη Βόρεια Αμερική, τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, την Κίνα και τη Νοτιοανατολική Ασία, την Ινδία και την Ιαπωνία, συμπληρώνοντας τα ήδη υφιστάμενα γραφεία. Το Παγκόσμιο Σύμφωνο των Δημάρχων σήμερα συγκεντρώνει 10.779 υπογραφές τοπικών και περιφερειακών αρχών από 53

χώρες. Αξιοποιεί την εμπειρία που αποκτήθηκε τα τελευταία οκτώ χρόνια στην Ευρώπη και πέρα από αυτήν και βασίζεται στους κύριους παράγοντες επιτυχίας της πρωτοβουλίας: τη διαχείριση από τη βάση προς την κορυφή, το μοντέλο πολυεπίπεδης συνεργασίας και το συγκεκριμένο πλαίσιο δράσης.

Πηγή: Το Σύμφωνο των Δημάρχων (Covenant of Mayors)

Το 2016 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε τη διαδικασία αξιολόγησης της Στρατηγικής για την Προσαρμογή, η οποία ολοκληρώθηκε το 2018 και αποτέλεσε τη βάση για τη **νέα Στρατηγική της ΕΕ για την Προσαρμογή** που υιοθετήθηκε τον Φεβρουάριο του 2021. Η Στρατηγική αυτή αποσκοπεί στο να καταστήσει την ΕΕ «μια κοινωνία ανθεκτική και πλήρως προσαρμοσμένη στις αναπόφευκτες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής». Δρα συμπληρωματικά με τον στόχο της ΕΕ για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 και επιπλέον αποσκοπεί στην ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας της Ένωσης και στην ελαχιστοποίηση της τρωτότητας, σύμφωνα με τη Συμφωνία του Παρισιού και τον Ευρωπαϊκό Νόμο για το Κλίμα. Συνολικά η στόχευση είναι να καταστεί η προσαρμογή εξυπνότερη (βελτίωση βάσεων δεδομένων και διαθεσιμότητας αυτών), πιο συστημική (να αναπτυχθεί σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης) και να επιταχυνθεί σε όλους τους τομείς.

5.3. Η κλιματική αλλαγή και η εκπαίδευση στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η διασύνδεση της εκπαίδευσης και της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής αναγνωρίζεται και στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης:

Στόχος 4.7

Έως το 2030, διασφάλιση ότι όλοι οι εκπαιδευόμενοι θα αποκτήσουν τη γνώση και θα καλλιεργήσουν τις δεξιότητες που χρειάζονται για να προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, μέσω, μεταξύ άλλων, της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τον βιώσιμο τρόπο ζωής, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα των φύλων, της προαγωγής της κουλτούρας της ειρήνης και της μη-βίας, της ταυτότητας του παγκόσμιου πολίτη, καθώς και μέσω της αναγνώρισης της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και της συμβολής του πολιτισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Στόχος 12.8

Έως το 2030, διασφάλιση ότι όλοι οι άνθρωποι παντού έχουν την απαραίτητη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη και έναν τρόπο ζωής σε αρμονία με τη φύση.

Στόχος 13.3

Βελτίωση της εκπαίδευσης, ευαισθητοποίησης, καθώς και της ανθρώπινης και θεσμικής ικανότητας σχετικά με θέματα που αφορούν τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, την προσαρμογή, τη μείωση των επιπτώσεων και την έγκαιρη προειδοποίηση.

6. Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα και την Αθήνα - Πολιτικές αντιμετώπισης και προσαρμογής

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα και η τρωτότητα της Αθήνας

Σύμφωνα με την **έκθεση της WWF και του Εθνικού Αστεροσκοπείου για την πρόβλεψη των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα (2021-2050)**, η περιοχή της Μεσογείου θα γίνει θερμότερη και ξηρότερη με αυξημένη συχνότητα εμφάνισης ακραίων καιρικών φαινομένων. Αυξάνεται ο κίνδυνος πρόκλησης πλημμυρών και επεισοδίων καύσωνα. Οι κλιματικές μεταβολές θα έχουν αναπόφευκτες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, σε σχέση με τη διαθεσιμότητα των υδάτινων πόρων, τη διείσδυση αλμυρού νερού στον υδροφόρο ορίζοντα, την ατμοσφαιρική ρύπανση και τον κίνδυνο πυρκαγιών σε περιαστικές δασικές εκτάσεις. Επίσης διάφοροι κοινωνικο-οικονομικοί τομείς θα επηρεαστούν σημαντικά, όπως η γεωργία, ο τουρισμός, η υγεία και η ενεργειακή ζήτηση των νοικοκυριών.

Στις περισσότερες ελληνικές πόλεις, αυξάνεται ο αριθμός των ημερών, όπου η θερμοκρασία θα ξεπερνά τους 35°C. Οι μεγαλύτερες αλλαγές παρατηρούνται στη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, τη Λαμία και τη Λάρισα, όπου εκτιμάται ότι οι κάτοικοι θα υπόκεινται σε 20 περισσότερες ημέρες καύσωνα ετησίως το 2050 σε σχέση με το μέσο όρο μέχρι σήμερα.

Στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τον Βόλο η συνολική βροχόπτωση θα μειωθεί, αλλά θα αυξηθούν κατά 10-20% οι ακραίες βροχοπτώσεις. Άρα αυξάνεται ο κίνδυνος για πλημμυρικά επεισόδια.

Οι υψηλές θερμοκρασίες και οι παρατεταμένες περίοδοι ξηρασίας αυξάνουν τον κίνδυνο για δασικές πυρκαγιές.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της **έρευνας της ΔιαΝΕΟσις (2021) για τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα**, μέχρι το 2050 θα υπάρχουν 15-20 επιπλέον ημέρες καύσωνα ετησίως, η βροχόπτωση θα μειωθεί από 10% έως 30%, οι ημέρες υψηλού κινδύνου πυρκαγιάς θα αυξηθούν από 15% έως και 70% και τα ακραία καιρικά φαινόμενα θα είναι πολύ πιο συχνά. Ο τομέας που αναμένεται ότι θα πληγεί περισσότερο είναι η γεωργία. Οι περισσότερες καλλιέργειες και η κτηνοτροφία θα επηρεαστούν αρνητικά κυρίως στο Ηράκλειο της Κρήτης, την Ηλεία, την Κορινθία και τη Λάρισα.

Η μέση θερμοκρασία των πόλεων θα αυξηθεί παντού, αλλά περισσότερο στην Πάτρα, την Καλαμάτα και την Αθήνα. Αν ισχύσει το πιο απαισιόδοξο σενάριο, η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας τους καλοκαιρινούς μήνες στην Πάτρα και την Καλαμάτα θα φτάσει πάνω από τους 3°C. Στην Αθήνα θα ξεπεράσει τους 2°C. Σε περιοχές, όπως η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη και η Λάρισα, θα αυξηθούν οι ημέρες, στις οποίες η μέγιστη θερμοκρασία θα υπερβαίνει τους 37°C, ενώ παράλληλα οι κάτοικοι θα βιώνουν περισσότερες «τροπικές νύχτες», δηλαδή νύχτες κατά τις οποίες η θερμοκρασία δεν πέφτει κάτω από τους 20°C και τα κτήρια δεν προλαβαίνουν να «κρυώσουν». Πρόκειται για ένα δείκτη που συνδέεται με τα ποσοστά θνησιμότητας και καρδιαγγειακών παθήσεων.

Τα “θερμά επεισόδια” στην Αθήνα την περίοδο 1971-2000 ήταν 1,4 τον χρόνο κατά μέσο όρο και εκτιμάται ότι θα αυξηθούν σε 6 την περίοδο 2026-2045 σύμφωνα με το καλύτερο σενάριο και 9 την περίοδο 2046-2065 σύμφωνα με το μεσαίο σενάριο. Η μέση θερμοκρασία στο ευρύτερο πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας την περίοδο 1971-2000 ήταν 15,6°C. Εκτιμάται ότι με το πιο αισιόδοξο σενάριο η μέση θερμοκρασία θα φτάσει τους 17°C την περίοδο 2026-2045 και θα αγγίξει τους 18°C σύμφωνα με το χειρότερο σενάριο.

Εξαιτίας του φαινομένου της «Αστικής Θερμικής Νησίδας», η αύξηση της κατά τόπους θερμοκρασίας στην πρωτεύουσα μπορεί να φτάνει ακόμα και τους 8-10°C. Το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας επηρεάζει καθοριστικά το αστικό μικροκλίμα. Υλικά, όπως η ασφαλτός και το μπετόν, καθώς και τα σταθμευμένα αυτοκίνητα, μετατρέπονται σε «θερμοσυσσωρευτές», οι οποίοι εκλύουν κατά τη διάρκεια της νύχτας τη θερμότητα που έχουν απορροφήσει κατά τη διάρκεια της ημέρας (και της λειτουργίας τους για τα αυτοκίνητα).

Ως εκ τούτου, οι ελληνικές πόλεις και κυρίως η Αθήνα εκτιμάται ότι θα γίνουν ολοένα πιο θερμές και ευάλωτες στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Σύμφωνα με τα πορίσματα της ίδιας έκθεσης “η μείωση της θερμοκρασίας του αέρα στην Αθήνα έστω και κατά 1°C θα οδηγήσει σε μείωση της κατανάλωσης ενέργειας για ψύξη κατά 4,1%, των φωτοχημικών αέριων ρύπων κατά περίπου 7-8% και της θνησιμότητας (ειδικά όταν η θερμοκρασία είναι πάνω από 40°C) από πνευμονολογικά και καρδιολογικά νοσήματα κατά 8%”.

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζεται η τρωτότητα των ελληνικών περιφερειών στους κλιματικούς κινδύνους ανά τομέα δραστηριότητας. Οι τιμές 1-3 δηλώνουν χαμηλή τρωτότητα, 4-7 μέση και 8-13 υψηλή. Η Αττική χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα υψηλή τρωτότητα ιδίως στους τομείς της ύδρευσης, του δομημένου περιβάλλοντος, των μεταφορών, του τουρισμού και της υγείας. Σε παρόμοια συμπεράσματα καταλήγει και η **μελέτη ανάλυσης της τρωτότητας της Περιφέρειας Αττικής**, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Περιφερειακού Σχεδίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Πίνακας 1: Κατανομή τρωτότητας ανά Περιφέρεια και τομέα δραστηριότητας

Γεωγραφική περιφέρεια	Γεωργία	Δάση	Αλιεία	Εξορυκτική Βιομηχανία	Υδρευση	Δομημένο Περιβάλλον	Μεταφορές	Τουρισμός	Υγεία
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	9	9	9	4	10	5	6	4	8
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	13	13	13	8	12	12	12	12	12
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	4	4	4	11	4	3	1	2	3
ΗΠΕΙΡΟΥ	6	6	6	2	5	4	4	3	5
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	10	10	10	3	11	10	7	7	10
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	3	3	3	1	1	2	3	5	1
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	11	11	11	1	6	9	11	8	11
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	7	7	7	10	8	6	9	9	4
ΑΤΤΙΚΗΣ	5	5	5	9	13	13	13	13	13
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	12	12	12	7	3	8	8	6	7
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1	1	1	1	2	1	2	1	2
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	2	2	2	6	9	7	5	10	6
ΚΡΗΤΗΣ	8	8	8	5	7	11	10	11	9

Πηγή: Εθνικό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή - **ΕΣΓΚΑ (2016)**, σελ. 18.

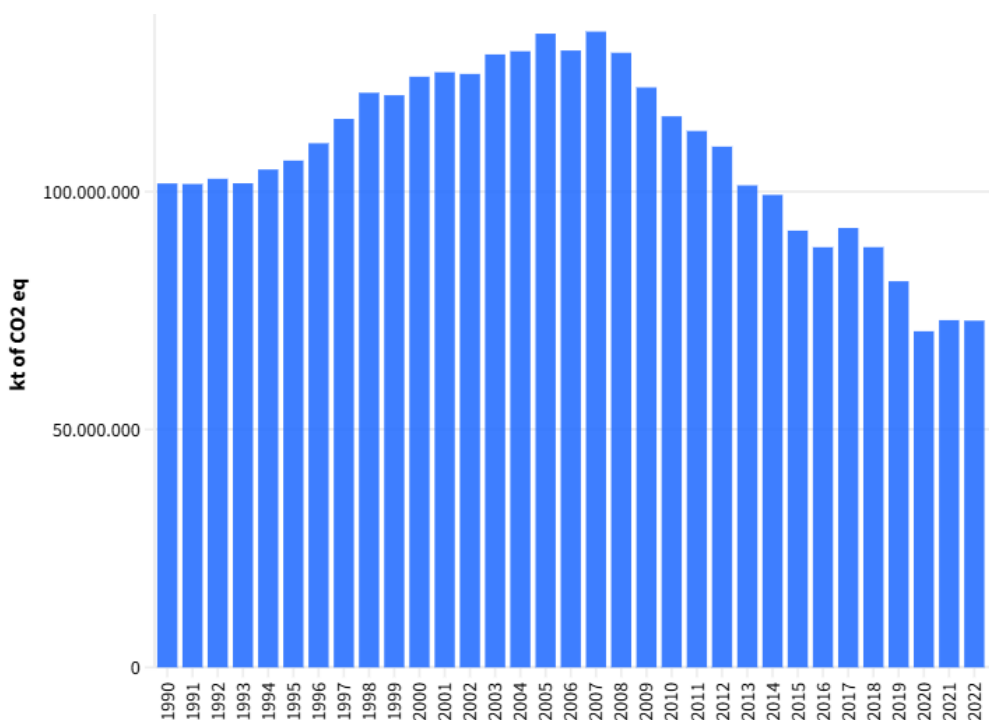
Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα

Η εξέλιξη της ευρωπαϊκής πολιτικής για την κλιματική αλλαγή καθοδήγησε τη διαμόρφωση της εγχώριας πολιτικής στον τομέα αυτό, παρέχοντας ταυτόχρονα τα μέσα πολιτικής και τους αναγκαίους πόρους. Αν και η περιβαλλοντική διακυβέρνηση στην Ελλάδα υποφέρει ακόμη και σήμερα από διαχρονικές αδυναμίες, η ευρωπαϊκή πολιτική παρείχε σημαντικά κίνητρα για τη μεταβολή των εγχώριων δομών χάραξης πολιτικής και την υιοθέτηση πιο καινοτόμων κανονιστικών προτύπων. Σε μεγάλο βαθμό οι ελληνικές κυβερνήσεις «εκμεταλλεύθηκαν» την ευκαιρία για άντληση σημαντικών πόρων από τα ευρωπαϊκά ταμεία για τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών έργων και υποδομών, ενώ παράλληλα οι πιέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και οι καταδικαστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου της ΕΕ σχεδόν «επέβαλαν» την εναρμόνιση και συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας με την ευρωπαϊκή πολιτική (**Αβράμης, 2021**).

Μέχρι το 2009, δηλαδή πριν αρχίσουν να γίνονται εμφανείς οι επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης, η μεγαλύτερη αύξηση των εκπομπών σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 σημειώνεται στον τομέα μεταφορών (63%), στον οικιακό τομέα (60%) και στις ενεργειακές βιομηχανίες (46%) (IEA, 2011). Η σημαντική αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στις οδικές μεταφορές συνδέεται κυρίως με τη ραγδαία αύξηση των επιβατικών οχημάτων. Η σαφώς αυξημένη χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς (βλέπε Μετρό Αθήνας) και η ανανέωση μεγάλου μέρους των επιβατικών αυτοκινήτων με οχήματα βελτιωμένης ενεργειακής απόδοσης, δεν μπόρεσαν να αντισταθμίσουν την συνολική αύξηση των εκπομπών από τα ιδιωτικά αυτοκίνητα, που παραμένει η κυρίαρχη μορφή της μεταφοράς επιβατών στην Ελλάδα (IEA, 2011).

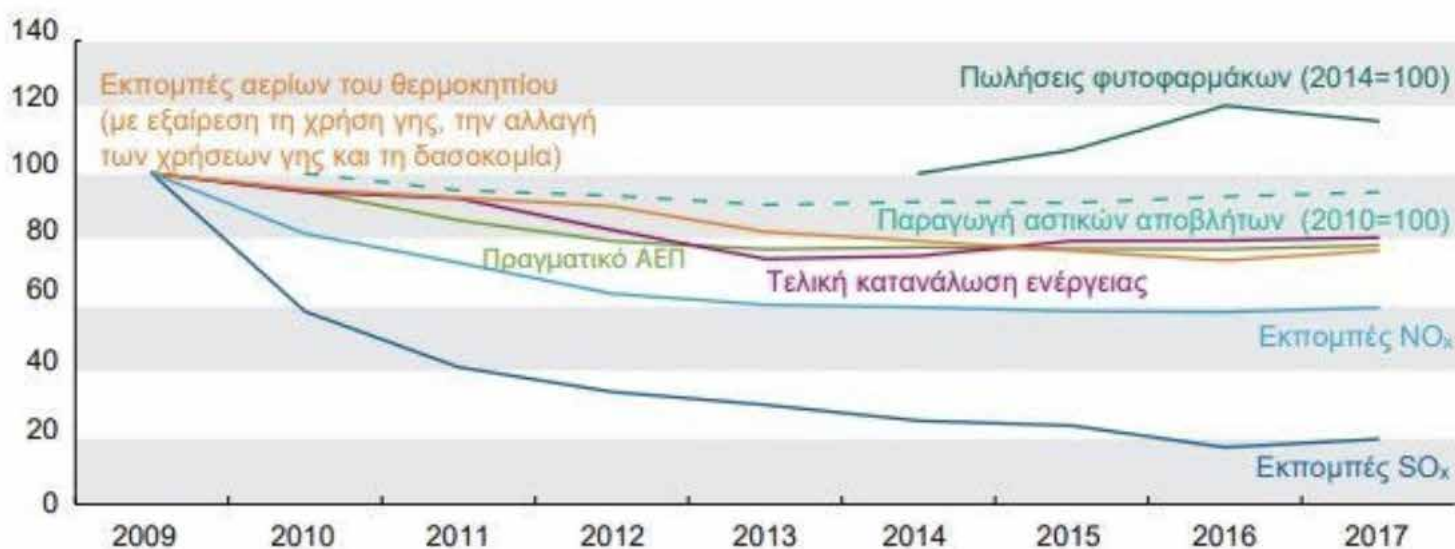
Αναμφίβολα, η υπερκάλυψη από την Ελλάδα του στόχου περιορισμού της αύξησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (+25%) την πρώτη περίοδο δέσμευσης του Πρωτοκόλλου του Κιότο (2008-2012) αποδίδεται πρωτίστως στον παράγοντα «οικονομική κρίση» και όχι στην αποσύνδεση της εξέλιξης των εκπομπών από την οικονομική ανάπτυξη και στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Ενδεικτική είναι η αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ανά μονάδα του ΑΕΠ κατά 5% που καταγράφεται την περίοδο 2010-2012 παρά τη βαθιά ύφεση της ελληνικής οικονομίας. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 6, από το 2008 και μετά καταγράφεται η ραγδαία μείωση των εκπομπών στην Ελλάδα, απόρροια κυρίως της πτώσης του ΑΕΠ και της ενεργειακής ζήτησης. Το 2022, μάλιστα, η μείωση των καθαρών εκπομπών της Ελλάδας έφτασε το -28,4% σε σύγκριση με το 1990. Στην πορεία αυτή, βέβαια, δεν μπορεί να παραβλεφθεί και η συμβολή πολιτικών, όπως αυτή του Ευρωπαϊκού Συστήματος Εμπορίας Ρύπων. Σημειώνεται, συγκεκριμένα, ότι το διάστημα 2005-2023 η Ελλάδα πέτυχε μείωση των σχετικών εκπομπών της τάξης του -65,4%. Ιδιαίτερο ρόλο στην επίδοση αυτή διαδραμάτισε η μείωση της χρήσης του λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή (85,8% λιγότερες εκπομπές το 2023 σε σχέση με το 2005) (Green Tank, 2024a).

Διάγραμμα 6: Καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην Ελλάδα (1990-2022) (Kt CO₂ eq)

Αν και οι ατμοσφαιρικοί ρύποι μειώθηκαν σημαντικά και με ταχύτερο ρυθμό από ό,τι το ΑΕΠ, η ατμοσφαιρική ρύπανση στις αστικές περιοχές υπερβαίνει τα ενδεδειγμένα όρια που τίθενται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία, με σοβαρές επιπτώσεις για τη δημόσια υγεία. Από το 2013, η ενεργειακή κατανάλωση και η παραγωγή αστικών αποβλήτων αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό από ό,τι η οικονομική δραστηριότητα (Διάγραμμα 7). Αν και σημειώνεται σημαντική πρόοδος όσον αφορά την παύση λειτουργίας των παράνομων χωματερών, το 2018 περισσότεροι από 50 χώροι διάθεσης αποβλήτων δεν πληρούσαν τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές, ενώ το σύστημα διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων παραμένει ελλιπές. Το 80% των αστικών αποβλήτων συνεχίζει να καταλήγει σε χώρους υγειονομικής ταφής, μην επιτυγχάνοντας τον στόχο του 50% για την επαναχρησιμοποίηση/ανακύκλωση στην Ελλάδα έως το 2020. Οι δημόσιες επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος την περίοδο 2007-2013 ήταν ιδιαίτερα περιορισμένες, παρά τις σημαντικές πιστώσεις από την ΕΕ. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι μόλις το 13% των πιστώσεων του Ταμείου Συνοχής διατέθηκε για το περιβάλλον (OECD, 2020).

Διάγραμμα 7: Περιβαλλοντικές πιέσεις και οικονομική ανάπτυξη

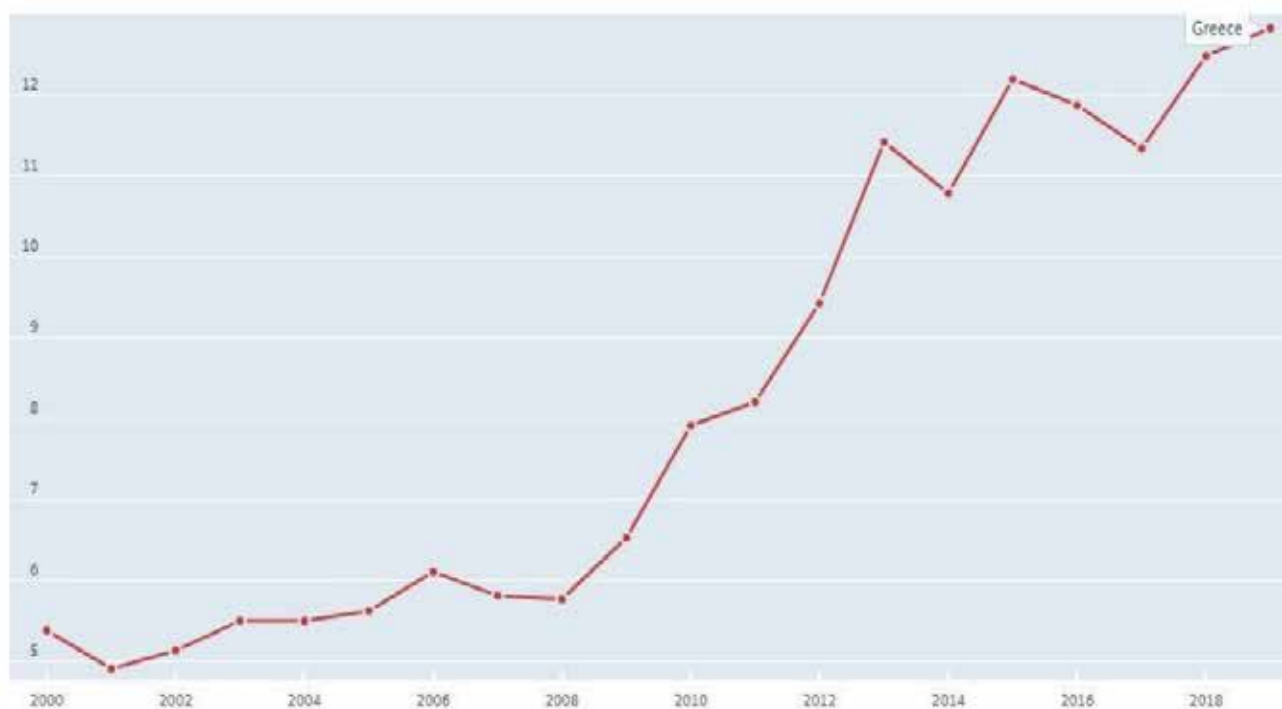

Πηγή: OECD, 2020

Επιπλέον, δεν έχει αναπτυχθεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του γεωργικού τομέα, ενώ παράλληλα δεν έχουν τεθεί εθνικοί ποσοτικοί στόχοι για τη βιολογική γεωργία. Παράλληλα, παραμένουν οι σημαντικές προκλήσεις για την προσαρμογή του κλάδου αυτού στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τη μετάβαση στη βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται αύξηση της χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, καθώς και υπέρμετρη άντληση γλυκών υδάτων εξαιτίας της άρδευσης για γεωργική χρήση, η οποία αναμένεται να ενταθεί βάσει των προβλέψεων για εκτεταμένες περιόδους λειψυδρίας. Την περίοδο 2005-2018, η βιολογική γεωργία επεκτάθηκε σε μόλις 2% των αγροτικών εκτάσεων, παρά τη σημαντική οικονομική στήριξη της ΕΕ (OECD, 2020). Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα δεν συμμορφώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΕ (ΔΕΕ) που εκδόθηκε το 2015 (υπόθεση C149/14) όσον αφορά τη ρύπανση των υδάτων από νιτρικά ιόντα

Η διείσδυση των ΑΠΕ στην παραγωγή ενέργειας και η επίτευξη του αντίστοιχου ευρωπαϊκού στόχου (για την Ελλάδα +18%) με ορίζοντα το 2020 συγκαταλέγονται στα ιδιαίτερα θετικά σημάδια για τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 8, από το 2000 έως το 2008 το μερίδιο της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (κυρίως της αιολικής και της ηλιακής ενέργειας με χρήση φωτοβολταϊκών) κυμαίνεται στο 5,4-6,1% της συνολικής παραγωγής πρωτογενούς ενέργειας της Ελλάδας, ενώ έκτοτε καταγράφεται συνεχώς ανοδική πορεία, αγγίζοντας το 2018 το 13% της συνολικής παραγωγής πρωτογενούς ενέργειας και το 31% της ηλεκτροπαραγωγής και ξεπερνώντας τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ (10% και 26% αντίστοιχα).

Διάγραμμα 8: Μεριδίο ΑΠΕ στην πρωτογενή παραγωγή ενέργειας στην Ελλάδα (2000-2019)

Πηγή: **OECD data**

Μέχρι το 2016, η ελληνική πολιτική για την εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών δεν είχε καταφέρει να διαμορφώσει ένα σταθερό περιβάλλον ανάπτυξης των ΑΠΕ με την αντίστοιχη προσέλκυση επενδύσεων. Έκτοτε αρχίζουν να τίθενται οι βάσεις για την ανάπτυξη των ΑΠΕ σε στέρεες βάσεις μέσω του προγράμματος απολιγνιτοποίησης της ελληνικής οικονομίας και της παροχής ισχυρών κινήτρων για επενδύσεις στον τομέα αυτό. Τούτο αποτυπώνεται και στις επιδόσεις των ΑΠΕ το πρώτο οκτάμηνο του 2024, όπου η πράσινη ενέργεια κατάφερε να κυριαρχήσει στο μείγμα ηλεκτροπαραγωγής της χώρας με ποσοστό 51,6% (**The Green Tank, 2024b**). Με την υιοθέτηση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) το 2019 θεσμοθετείται για πρώτη φορά μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, συμπεριλαμβανομένου και του οδικού χάρτη για την επίτευξη των ενεργειακών και κλιματικών στόχων με ορίζοντα το 2030: α) 42% μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, β) αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας κατά 35% και γ) 38% βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης (**VNR 2022- Greece: 140**).

Πρέπει να σημειωθεί ότι το 2018 το 51% της συνολικής εγκατεστημένης ισχύος αποτελείτο από θερμικές μονάδες, οι οποίες περιλάμβαναν μονάδες λιγνίτη και φυσικού αερίου, που κάλυπταν το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας (56,4% για το 2018). Ταυτόχρονα, την περίοδο 2013-2018 η τιμή δικαιωμάτων εκπομπών CO₂ τριπλασιάστηκε, αγγίζοντας κατά μέσο όρο τα 15,7€/τόνο CO₂, για να αυξηθεί περαιτέρω σε 24,8€/τόνο CO₂ το 2019 (Μανιάτης, Μουστάκας και Βέττας, 2020:40). Πλέον ήταν σαφές ότι η λειτουργία των λιγνιτικών μονάδων ήταν οικονομικά ασύμφορη επιλογή. Η ΔΕΗ είχε ήδη συσσωρεύσει καθαρές ζημίες ύψους €683 εκατ. από τη λειτουργία των λιγνιτικών μονάδων την περίοδο 2016-2019 και εκτιμάτο ότι οι ζημίες της λιγνιτικής βιομηχανίας θα ανέρχονταν σε 1,3 δισ. € εντός των επόμενων 3,5 ετών (**The Green Tank, 2019**). Κατά συνέπεια, η απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης το 2019 για την ενεργειακή μετάβαση της ελληνικής οικονομίας και τη σταδιακή απολιγνιτοποίηση έως το 2028 ήταν σχεδόν επιβεβλημένη.

Η απόφαση αυτή παραμένει αναπόσπαστο μέρος της εθνικής στρατηγικής για το κλίμα και την ενέργεια μέχρι το 2030, αν και το ΕΣΕΚ βρίσκεται σε διαδικασία αναθεώρησης προκειμένου να συμβαδίζει με τους φιλόδοξους στόχους που τέθηκαν στον Ευρωπαϊκό και τον Εθνικό Κλιματικό Νόμο. Ο εθνικός Κλιματικός Νόμος που υιοθετήθηκε τον Μάιο του 2022 μετά από πολύμηνη διαβούλευση, θέτει το πλαίσιο για την επίτευξη της μετάβασης της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας στην κλιματική ουδετερότητα. Ως εκ τούτου, αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση της επίτευξης των κλιματικών στόχων.

Ο εθνικός Κλιματικός Νόμος ορίζει φιλόδοξους ενδιάμεσους κλιματικούς στόχους για το 2030 (-55%) και το 2040 (-80%) σε σχέση με το 1990, ενώ για το 2050 ως στόχος έχει τεθεί η κλιματική ουδετερότητα. Θεσπίζει τη διαδικασία κατάρτισης τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα για συγκεκριμένους τομείς της ελληνικής οικονομίας, καθώς και την κατάρτιση Δημοτικών Σχεδίων Μείωσης Εκπομπών (δείτε εδώ **τις προτεραιότητες του Δήμου Αθηναίων για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας με ορίζοντα το 2030**). Μεταξύ άλλων, προβλέπει την απαγόρευση πώλησης οχημάτων με μηχανές εσωτερικής καύσης από το 2030 - πέντε χρόνια νωρίτερα από το αντίστοιχο χρονικό περιθώριο που θέτει η ΕΕ-, την υποχρεωτική κάλυψη τουλάχιστον του 30% των επιφανειών των μεγάλων κτιρίων με συστήματα αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας και τη μείωση των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα μη διασυνδεδεμένα νησιά κατά 80% ως το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 2019. Παράλληλα, περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως η θέσπιση Παρατηρητηρίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και η υποχρεωτική ασφάλιση κατοικιών προς τους κλιματικούς κινδύνους σε περιοχές υψηλής τρωτότητας από το 2025 και μετά. Στις αδυναμίες του νόμου συγκαταλέγονται η μη θέσπιση χρονικού ορίου για τον τερματισμό των δραστηριοτήτων εξόρυξης υδρογονανθράκων και η συνακόλουθη επέκταση της χρήσης φυσικού αερίου ως μεταβατικού καυσίμου, καθώς και αυτό είναι ορυκτό καύσιμο και με την καύση του εκλύεται CO₂. Επίσης παραμένουν οι ανησυχίες για τη χωροθέτηση των ΑΠΕ στην ηπειρωτική Ελλάδα, στα νησιά και τη θάλασσα, καθώς μεταξύ άλλων υπάρχει ανταγωνισμός με τον προστατευόμενο χαρακτήρα περιοχών Natura 2000 και άλλων περιοχών φυσικού ή/και πολιτιστικού κάλλους, την προστασία αποδημητικών πτηνών και της βιοποικιλότητας γενικότερα.

Προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την κλιματική αλλαγή και η έκθεση της διεπιστημονικής Επιτροπής Μελέτης των Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής (ΕΜΕΚΑ) της Τράπεζας της Ελλάδος για τις «Περιβαλλοντικές, Οικονομικές και Κοινωνικές Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στην Ελλάδα», που δημοσιεύτηκε το 2011 αποτελούν τη βάση για τη διαμόρφωση της ελληνικής πολιτικής για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Η ΕΜΕΚΑ και η Δ/νση Κλιματικής Αλλαγής και Ποιότητας της Ατμόσφαιρας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας συνέταξαν το σχέδιο της πρώτης Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ). Το σχέδιο τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση και εγκρίθηκε με τον ν. 4414/2016.

Η **Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή** αποσκοπεί:

- Στη βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων μέσω της απόκτησης πληρέστερων πληροφοριών και επιστημονικών δεδομένων σχετικών με την προσαρμογή
- Στην προώθηση της ανάπτυξης και εφαρμογής περιφερειακών/τοπικών σχεδίων δράσης
- Στην προώθηση δράσεων και πολιτικών προσαρμογής σε όλους τους τομείς με έμφαση στους πιο ευάλωτους
- Στη δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης των δράσεων και πολιτικών προσαρμογής
- Στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας

Ο πρωταρχικός σκοπός είναι να συμβάλλει στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της χώρας όσον αφορά τις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή και στη δημιουργία των προϋποθέσεων ώστε οι αποφάσεις να λαμβάνονται με βάση τη σωστή πληροφόρηση και με μακροπρόθεσμη στόχευση. Η ΕΣΠΚΑ προβλέπει έναν αρχικό ορίζοντα πενταετίας για την ανάπτυξη ικανότητας προσαρμογής και για την ιεράρχηση και υλοποίηση ενός πρώτου συνόλου δράσεων.

Κατά συνέπεια, αποτελεί ένα πρώτο βήμα σχεδιασμού και υλοποίησης. Θέτει τους γενικούς στόχους, τις κατευθυντήριες αρχές και τα μέσα υλοποίησης. Η επιλογή, η ιεράρχηση και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των κατάλληλων δράσεων και μέτρων καθορίζονται στα 13 Περιφερειακά Σχέδια για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή. Το κεντρικό γνωμοδοτικό όργανο του Κράτους για τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την τελική αξιολόγηση της ΕΣΠΚΑ είναι το Εθνικό Συμβούλιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, που συστάθηκε το 2017.

Σύμφωνα με την ΕΣΠΚΑ, οι πόλεις βρίσκονται στο επίκεντρο των περιβαλλοντικών και κλιματικών αλλαγών. Αυτό οφείλεται στις αλλαγές των χρήσεων γης, στην πολεοδομική ανάπτυξη που δεν βασίζεται σε περιβαλλοντικές αρχές, στην αστική επέκταση, αλλά και στην αυξημένη ανθρωπογενή δραστηριότητα που ενισχύει, χωρικά και χρονικά, τις πηγές θερμότητας.

Οι πόλεις

κατακαταναλώνουν περίπου 60% - 80% της παραγόμενης ενέργειας σε παγκόσμιζα κλίμακα και αποτελούν κύριες πηγές εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Οι κτιριακές

υποδομές είναι ευάλωτες σε ακραία καιρικά φαινόμενα που ενδεχομένως οφείλονται στην κλιματική αλλαγή

Ο τρόπος

που αναπτύσσονται και λειτουργούν οι πόλεις, επηρεάζει τη ζήτηση ενέργειας και κατά συνέπεια τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα

Επιπλέον, στην ΕΣΠΚΑ προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα για την προσαρμογή των πόλεων στην κλιματική αλλαγή:

Δράση 1. Προσαρμογή του αστικού σχεδιασμού στην κλιματική αλλαγή και βελτίωση των θερμικού περιβάλλοντος στις πόλεις με την αλλαγή του μικροκλίματος του δομημένου περιβάλλοντος (αστικά κέντρα).

- Μέτρο 1. Προσδιορισμός ολιστικής μεθοδολογίας για την εκτίμηση της τρωτότητας των κτηριακών υποδομών στο χερσαίο και παράκτιο περιβάλλον
- Μέτρο 2. Κατάλληλος αρχιτεκτονικός και πολεοδομικός επανασχεδιασμός των χώρων με κατάλληλη διάταξη και αξιοποίηση των ελεύθερων χώρων (με χρήση σκιάσης, αερισμού, κ.λπ.)
- Μέτρο 3. Εξέταση αναγκαιότητας επικαιροποίησης του Κτιριοδομικού Κανονισμού και του Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτηρίων (ΚΕΝΑΚ), λαμβάνοντας υπόψη το μικροκλίμα των πόλεων και τις κλιματικές αλλαγές που παρατηρούνται ή εκτιμάται ότι θα προκύψουν
- Μέτρο 4. Αύξηση του αστικού πρασίνου. Αξιοποίηση αναξιοποίητων περιοχών, ανακατανομή και αποκατάσταση του πρασίνου στο δομημένο περιβάλλον, καθώς και ενσωμάτωση του πράσινου σε υπάρχουσες κατασκευές (οροφές, κάθετες επιφάνειες κ.λπ.)
- Μέτρο 5. Χρήση καινοτόμων και ενεργειακά φιλικών υλικών, τόσο για την ανακαίνιση παλαιών κτηρίων όσο και για τη δόμηση νέων (μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης) καθώς και αξιοποίηση των ΑΠΕ και άλλων τεχνικών εξοικονόμησης

7. Συνέλευση Νέων για την Κλιματική Αλλαγή με τη συμμετοχή Μαθητών Γυμνασίου & Λυκείου

7.1. Προπαρασκευαστικές εργασίες

Κάθε σχολείο που συμμετέχει στην 4η Συνέλευση Νέων για την Κλιματική Αλλαγή (Μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου) θα δημιουργήσει μια ομάδα, χωρίς περιορισμό αριθμού συμμετοχής, που θα κληθεί να υλοποιήσει τις παρακάτω δράσεις και να διαμορφώσει τις προτάσεις της για τη Συνέλευση Νέων όσον αφορά τα ακόλουθα ζητήματα προς συζήτηση.

Δράσεις

- Μέτρηση του ετήσιου ανθρακικού αποτυπώματος των συμμετεχόντων, προκειμένου να αντιληφθούν πώς και σε ποιο βαθμό συμβάλλουν στην κλιματική αλλαγή μέσω των καθημερινών επιλογών και συνηθειών τους.
- Διερεύνηση και καταγραφή της τρωτότητας της περιοχής όπου διαμένουν στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, καθώς και των υφιστάμενων μέτρων μετριασμού και προσαρμογής στις επιπτώσεις αυτές.
- Διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων (έκτασης περίπου 1-2 σελίδων) που θα περιέχουν οπωσδήποτε τουλάχιστον ένα μέτρο για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, ένα για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της, αλλά και ένα για τα οριζόντια ζητήματα ευαισθητοποίησης και συμμετοχής.

Από την ομάδα κάθε σχολείου, θα πρέπει να επιλεγούν τρεις (3) μαθητές να εκπροσωπήσουν το σχολείο τους στη Συνέλευση Νέων, να παρουσιάσουν τις προτάσεις της, να διαπραγματευτούν με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες βάσει προκαθορισμένων διαδικασιών και να καταλήξουν μέσω ενός δομημένου διαλόγου σε ένα Πράσινο Σύμφωνο για τη Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας.

Ζητήματα για προβληματισμό

- Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας και κλιματική αλλαγή: Πόσο και πως συμβάλλει η περιοχή της πρωτεύουσας στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και ποια μέτρα έχουν ήδη ληφθεί για την αντιμετώπιση του φαινομένου;
- Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη Μητροπολιτική Αθήνα και τρωτότητα των δήμων και των γειτονιών.
- Μέτρα προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη Μητροπολιτική Αθήνα: Επιτυχημένα παραδείγματα, αδυναμίες και προκλήσεις.

- Πως οι νέοι μπορούν να συνεισφέρουν στη δράση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής;
- Προτάσεις πολιτικής και δράσεις για την κλιματική αλλαγή στη Μητροπολιτική Αθήνα και τις περιοχές της.

7.2. Κανόνες Διαδικασίας (Rules of Procedure)

Οι ακόλουθοι κανόνες και διαδικασίες διαμορφώθηκαν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού προγράμματος ARSINOE και θα πρέπει να τηρηθούν από όλους τους συμμετέχοντες κατά τη διεξαγωγή των διαβουλεύσεων που θα πραγματοποιηθούν κατά τη Συνέλευση Νέων.

Οι συμμετέχουσες/ντες θα πρέπει να έχουν διαβάσει προσεκτικά τους κανόνες της διαδικασίας και να έχουν προετοιμαστεί για κάθε συνεδρίαση.

Οι συμμετέχουσες/ντες είναι υποχρεωμένες/οι να παρευρίσκονται σε όλες τις συνεδριάσεις.

Γλώσσα

Η γλώσσα διεξαγωγής της Συνέλευσης είναι η ελληνική.

Διπλωματική ευπρέπεια

Κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων, οι συμμετέχουσες/ντες αναμένεται να τηρήσουν τη δέουσα ευγένεια και ευπρέπεια, τόσο όταν απευθύνονται προς τους συνομιλητές τους, όσο και προς το εκάστοτε Προεδρείο. Οι συμμετέχουσες/ντες παρακαλούνται να τηρήσουν τον επίσημο ενδυματολογικό κώδικα της Συνέλευσης.

Ρόλος του Προεδρείου

Το Προεδρείο είναι αποκλειστικά αρμόδιο για την επεξεργασία των κανόνων διαδικασίας, προκειμένου να διευκολυνθεί η συζήτηση, για την εφαρμογή και τήρηση των κανόνων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, καθώς και για την ερμηνεία αυτών, σε περίπτωση διαφωνίας.

Οι Πρόεδροι, που έχουν οριστεί για τη Συνέλευση, έχουν την αρμοδιότητα να κηρύττουν την έναρξη και λήξη των συνεδριάσεων, να αναγνωρίζουν ομιλήτριες/τες, να περιορίζουν το χρόνο ομιλίας και να διευθύνουν τη συζήτηση.

Κύριος σκοπός του Προεδρείου είναι ο συντονισμός της συζήτησης και η συγκέντρωση των προτάσεων των ομιλητών, οι οποίες θα συζητηθούν κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων και θα παρατεθούν σε ένα τελικό έγγραφο.

Το Προεδρείο δύναται να απευθύνει συστάσεις προς τα μέλη της συνεδρίασης που παραβιάζουν τους κανόνες διαδικασίας. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις δύναται να ζητήσει την απομάκρυνσή τους από την αίθουσα συζήτησης.

Εκπροσώπηση

Τρεις (3) μαθητές από κάθε σχολείο θα συμμετάσχουν στις συζητήσεις της Συνέλευσης Νέων που θα εκπροσωπούν την ομάδα του σχολείου τους και είναι υπεύθυνοι να παρουσιάσουν και συζητήσουν τις προτάσεις της, όπως αυτές έχουν διατυπωθεί.

Τοποθετήσεις

Κανένα μέλος δεν μπορεί να λάβει το λόγο κατά τη Συνέλευση χωρίς τη συγκατάθεση του Προεδρείου. Το Προεδρείο μπορεί να ανακαλεί στην τάξη κάθε ομιλήτρια/τη του οποίου η ομιλία είναι μη σχετική με τη συζήτηση ή προσβλητική έναντι των άλλων μελών ή του Προεδρείου. Ο λόγος, σε κάθε περίπτωση, δίνεται μόνο σε όσους έχουν «σηκώσει το πλακάτ τους».

Διακοπές

Μία/Ένας ομιλήτρια/της δε μπορεί να διακόπτεται από άλλο μέλος, εκτός αν ζητηθεί "Προσωπικό Προνόμιο"³ (personal privilege) ή έχει προκύψει διαδικαστικό θέμα.

Άδεια προσέγγισης του Προεδρείου

Κάθε μέλος που επιθυμεί να επικοινωνήσει προσωπικά με το Προεδρείο για ένα πολύ λεπτό ζήτημα ή σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης μπορεί να ζητήσει την άδεια να προσεγγίσει το Προεδρείο.

Παράδειγμα πρότασης

(ολόκληρη η διαδικασία, προσαρμόζεται αναλόγως ανά περίπτωση)

Η ίδια διαδικασία σε κάθε είδος πρότασης. Πάντα θα πρέπει το προεδρείο να ζητήσει προτάσεις και τα μέλη να σηκώσουν τα πλακάτ τους και να πάρουν τον λόγο από το Προεδρείο.

Προεδρείο:

«Το προεδρείο αναμένει προτάσεις»/ «Το βήμα είναι ανοικτό για προτάσεις»/ «Υπάρχουν προτάσεις;»

Άρση πλακάτ (το προεδρείο επιλέγει όποιο μέλος επιθυμεί)

Μέλος:

«Ευχαριστώ αξιότιμε Πρόεδρε/ αξιότιμο Προεδρείο (για τον λόγο),
Θα ήθελα να προτείνω...»

Προεδρείο

«Ευχαριστούμε για την πρόταση/ Η πρόταση γίνεται δεκτή»

«Υπάρχουν αντιρρήσεις;»

Δια Βοής τα μέλη δηλώνουν αντίρρηση, εάν υπάρχουν αντιρρήσεις αναμένεται και νέα πρόταση. Εάν δεν υπάρχει αντίρρηση η πρόταση γίνεται αυτομάτως δεκτή.

Όταν ολοκληρωθούν οι προτάσεις, περνάμε στην ψήφιση της κάθε πρότασης ξεχωριστά, δια της άρσης των πλακάτ.

³ Βλ. Ενότητα 7.4

7.3. Επίσημη Διαδικασία

Διαπίστωση της Απαρτίας

Οι συμμετέχουσες/ντες πρέπει να δηλώνουν την παρουσία τους λέγοντας «Παρούσα» ή «Παρών».

Εάν οι συμμετέχουσες/ντες προσέλθουν στη Συνέλευση κατά τη διάρκεια ή μετά τη διαπίστωση της απαρτίας, χρειάζεται να στείλουν ιδιωτικό σημείωμα στο Προεδρείο. Όσο οι συμμετέχουσες/ντες δεν έχουν ενημερώσει το Προεδρείο για την άφιξή τους, δεν θα τους επιτρέπεται να ψηφίζουν για διαδικαστικά θέματα ή να παίρνουν το λόγο. Όλες/οι οι συμμετέχουσες/ντες που δεν έχουν ενημερώσει το Προεδρείο για την άφιξή τους μέχρι να ξεκινήσει η διαδικασία της ψηφοφορίας δεν έχουν δικαίωμα ψήφου.

Η απλή πλειοψηφία και η πλειοψηφία δύο τρίτων (2/3) καθορίζεται από τη διαπίστωση της απαρτίας, όπως αυτή διαμορφώνεται στην αρχή κάθε συνεδρίασης και ανακοινώνεται από το Προεδρείο.

Οι συμμετέχουσες/ντες καλούνται να ενημερώσουν το Προεδρείο σε περίπτωση επείγουσας ανάγκης αποχής από τη διαδικασία της συνεδρίασης. Σε περίπτωση αλλαγής της απλής πλειοψηφίας και της πλειοψηφίας δύο τρίτων (2/3), το Προεδρείο θα ανακοινώσει τους νέους αριθμούς πριν από οποιαδήποτε ψηφοφορία επί ουσιαστικού θέματος.

Οι εργασίες της Συνέλευσης θα ξεκινούν μόνο όταν θα είναι παρόν τουλάχιστον το ένα τέταρτο (1/4) των συμμετεχόντων, βάσει του τελικού καταλόγου των συμμετεχουσών/ντων που θα παρασχεθεί στο Προεδρείο.

Εάν η απαρτία δεν επιτευχθεί εντός δεκαπέντε (15) λεπτών μετά την προγραμματισμένη ώρα έναρξης, η συνεδρίαση θα προχωρήσει με τον αριθμό των παρουσών/παρόντων, ανεξάρτητα από τον αρχικό αριθμό των συμμετεχουσών/ντων.

Το Προεδρείο μπορεί ανά πάσα στιγμή, και ιδίως πριν τη ψηφοφορία, να επανεξετάσει την απαρτία κατά την κρίση του.

Παράδειγμα

Η ίδια διαδικασία σε κάθε είδος πρότασης. Πάντα θα πρέπει το προεδρείο να ζητήσει προτάσεις και τα μέλη να σηκώσουν να σηκώσουν τα πλακάτ τους και να πάρουν τον λόγο από το Προεδρείο.

Προεδρείο:

«Το προεδρείο αναμένει προτάσεις»/ «Το βήμα είναι ανοικτό για προτάσεις»/ «Υπάρχουν προτάσεις;»

Άρση πλακάτ (το προεδρείο επιλέγει όποιο μέλος επιθυμεί)

Μέλος:

«Ευχαριστώ αξιότιμε Πρόεδρε (για τον λόγο),
Πρόταση για διαπίστωση της απαρτίας της Συνέλευσης

Ορισμός της Ημερήσιας Διάταξης

Το Προεδρείο ορίζει την Ημερήσια Διάταξη και τα θέματα προς συζήτηση. Στη συνέχεια, εκκινείται η επίσημη διαδικασία συζήτησης που διεξάγεται με τη μορφή ανοικτού διαλόγου.

Μετά από την εξακρίβωση της απαρτίας στη Συνέλευση, το Προεδρείο θα δεχθεί Πρόταση για την έναρξη του ανοικτού διαλόγου επί του θέματος της Ημερήσιας Διάταξης. Στον ανοικτό διάλογο όσες/όσοι συμμετέχουσες/οντες επιθυμούν σηκώνουν το πλακάτ τους και λαμβάνουν τον λόγο, από το Προεδρείο, ώστε να τοποθετηθούν επί του θέματος συζήτησης. Ο ανοικτός διάλογος κλείνει μόνο στο τέλος της Συνέλευσης και είναι ο βασικός και επίσημος τρόπος διαβούλευσης μεταξύ των μελών⁴.

Παράδειγμα

Η ίδια διαδικασία σε κάθε είδος πρότασης. Πάντα θα πρέπει το προεδρείο να ζητήσει προτάσεις και τα μέλη να σηκώσουν τα πλακάτ τους και να πάρουν τον λόγο από το Προεδρείο.

Προεδρείο:

«Το προεδρείο αναμένει προτάσεις»/ «Το βήμα είναι ανοικτό για προτάσεις»/ «Υπάρχουν προτάσεις;»

Άρση χειρών (το προεδρείο επιλέγει όποιο μέλος επιθυμεί)

Μέλος:

«Ευχαριστώ αξιότιμε Πρόεδρε (για τον λόγο),
Πρόταση για εκκίνηση του ανοικτού διαλόγου»

Tour de table (Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης)

Αμέσως μετά τη διαπίστωση της απαρτίας ξεκινάει η διεξαγωγή συζήτησης Tour de Table. Το Προεδρείο ζητάει από κάθε συμμετέχοντα/ουσα με αλφαβητική σειρά, να δώσει μια σύντομη περίληψη της θέσης της/του σχετικά με το υπό συζήτηση θέμα. Το Tour de table προετοιμάζει, ουσιαστικά, τη συζήτηση, αφού εκεί συνοψίζονται οι κύριες θέσεις. Tour de table μπορεί να πραγματοποιηθεί σε κάθε στιγμή της Συνέλευσης, εφόσον κριθεί απαραίτητο από το Προεδρείο.

Διαδικαστικά ζητήματα (procedural)

Τα διαδικαστικά ζητήματα περιλαμβάνουν τον καθορισμό του χρόνου ομιλίας κάθε ομιλήτριας/τη, τις προτάσεις και τις διακοπές/αναβολές των συνεδριάσεων. Όλα τα μέλη της Συνέλευσης πρέπει να ψηφίζουν επί των διαδικαστικών ζητημάτων μέσω της άρσης των πλακάτ τους, και κανένα δε μπορεί να απόσχει της ψηφοφορίας αυτής.

⁴ Για τη συζήτηση επί συγκεκριμένων θεματικών, χρησιμοποιείται η ανεπίσημη διαδικασία. Βλ. Κεφάλαια 7.6 και 7.7

Ουσιαστικά ζητήματα (substantial)

Τα ουσιαστικά ζητήματα είναι αυτά που σχετίζονται με το υπό συζήτηση θέμα. Επί των ουσιαστικών ζητημάτων, τα μέλη έχουν το δικαίωμα να απέχουν από την διαδικασία της ψηφοφορίας.

7.4. Τρόποι Λήψης αποφάσεων

Απλή πλειοψηφία

Ένα διαδικαστικό ή ουσιαστικό ζήτημα απαιτεί απλή πλειοψηφία επί των παρόντων για να γίνει δεκτό (με εξαίρεση την έγκριση του Σχεδίου Δράσης της Συνέλευσης, για την οποία απαιτείται συναίνεση). Αυτό συνεπάγεται ότι το 50% συν μία ψήφο (50% + 1) της Συνέλευσης πρέπει να ψηφίσει υπέρ, ώστε το ζήτημα να γίνει δεκτό. Σε περίπτωση ισοψηφίας, το ζήτημα δεν γίνεται δεκτό.

Διαδικασίες με απλή πλειοψηφία:

- Πρόταση για διαπίστωση απαρτίας
- Ημερήσια διάταξη
- Πρόταση για ανοικτό διάλογο
- Πρόταση (και παράταση) για συντονισμένη συζήτηση
- Πρόταση (και παράταση) για άτυπη συζήτηση
- Πρόταση διακοπής της Συνέλευσης
- Πρόταση για παρουσίαση του Σχεδίου Δράσης
- Πρόταση για ψήφιση του Σχεδίου Δράσης

Αυξημένη πλειοψηφία 2/3

Σε ορισμένα ζητήματα απαιτείται αυξημένη πλειοψηφία 2/3 επί των παρόντων για την λήψη απόφασης.

Διαδικασίες με πλειοψηφία 2/3:

- Πρόταση για λήξη της Συνέλευσης
- Πρόταση για λήξη της διαβούλευσης του υπό συζήτηση θέματος.
- Έγκριση του Σχεδίου Δράσης (εάν δεν επιτευχθεί συναίνεση)

Συναίνεση

Η Συνέλευση θα προσπαθήσει να επιτύχει την υιοθέτηση του Σχεδίου Δράσης με συναίνεση, δηλαδή την απαγόρευση αρνητικής ψήφου και την δυνατότητα ψήφισης «υπέρ» ή «αποχής». Συνεπώς, για να υιοθετηθεί το Σχέδιο Δράσης, κανένα από τα μέλη δεν θα πρέπει να διαφωνεί σε τέτοιο βαθμό με το αποτέλεσμα της επικείμενης απόφασης, και συνεπώς να την καταψηφίσει. Αν υπάρχει τουλάχιστον μια ψήφος κατά, το Σχέδιο Δράσης δεν υιοθετείται. Σε περίπτωση που η συναίνεση δεν είναι εφικτή, η Συνέλευση θα πρέπει να αποφασίσει με αυξημένη πλειοψηφία 2/3, μεταξύ των παρόντων μελών.

7.5. Παρεμβάσεις

Προσωπικό Προνόμιο (personal privilege)

Μία/ένας συμμετέχουσα/ων δύναται να ζητήσει προσωπικό προνόμιο, αν αντιμετωπίζει κώλυμα στην πλήρη συμμετοχή της/του στην διαβούλευση (π.χ. δεν ακούει καλά μια/έναν ομιλήτρια/ή του/της). Το Προεδρείο προσπαθεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το κώλυμα. Αυτή η παρέμβαση μπορεί να διακόψει μία/έναν ομιλήτρια/τή.

Αίτημα για πληροφορίες

Μία/ένας συμμετέχουσα/ων δύναται να παρέμβει για να ζητήσει διευκρινίσεις σχετικά με τους κανόνες από το Προεδρείο. Αυτή η παρέμβαση δεν μπορεί να διακόψει μία/έναν ομιλήτρια/τή.

Παρέμβαση επί της διαδικασίας (point of order)

Μία/ένας συμμετέχουσα/ων δύναται να παρέμβει για ένα διαδικαστικό θέμα, αν θεωρεί ότι δεν τηρούνται οι κανόνες της διαδικασίας τόσο από το Προεδρείο όσο και από τα μέλη της Συνέλευσης. Το Προεδρείο θα αποφανθεί επί της συγκεκριμένης παρέμβασης. Αυτή η παρέμβαση δεν μπορεί να διακόψει μία/έναν ομιλήτρια/τή.

Δικαίωμα απάντησης (right of reply)

Μία/ένας συμμετέχων/ουσα, της/του οποίας/ου η προσωπική ακεραιότητα έχει θιγεί από σχόλια άλλου μέλους, δύναται να επικαλεστεί το δικαίωμα απάντησης. Το Προεδρείο αναγνωρίζει τα δικαιώματα απάντησης με αποκλειστικό γνώμονα την κρίση του. Αυτή η παρέμβαση δεν μπορεί να διακόψει μία/έναν ομιλήτρια/τή.

7.6. Ανεπίσημη Διαδικασία

Για την αποτελεσματικότερη συζήτηση των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης, η Συνέλευση «περνάει» από τον ανοικτό διάλογο της επίσημης διαδικασίας (Κεφ. 7.3) στην ανεπίσημη διαδικασία, η οποία αποτελείται από συντονισμένες συζητήσεις (moderated caucus) ή άτυπες συζητήσεις (unmoderated caucus). Κάθε μέλος που επιθυμεί να λάβει το λόγο θα πρέπει να σηκώσει το πλακάτ του και να αναγνωρισθεί από το Προεδρείο.

7.7. Προτάσεις

Για τη διεξοδικότερη συζήτηση των θεματικών της ημερήσιας διάταξης είναι προτιμότερη η ανεπίσημη διαδικασία αντί του ανοικτού διαλόγου της επίσημης διαδικασίας, που ενδείκνυται για γενικότερη συζήτηση. Στο πλαίσιο αυτό, όταν το Προεδρείο δίνει το

δικαίωμα, οι συμμετέχουσες/οντες μπορούν να σηκώσουν το πλακάτ τους και να κάνουν πρόταση για συντονισμένη ή άτυπη συζήτηση.

Πρόταση για Συντονισμένη Συζήτηση (moderated caucus)

Μία/ένας συμμετέχων/ουσα δύναται να ζητήσει από το Προεδρείο τη μετάβαση σε διαδικασία Συντονισμένης Συζήτησης. Η/Ο συμμετέχουσα/ων οφείλει να επισημαίνει ακριβές θέμα, συνολική χρονική διάρκεια και επιμέρους χρόνο ομιλίας για κάθε ομιλήτρια/τή.

Ως συντονισμένη ορίζεται μία συζήτηση, η οποία έχει συγκεκριμένο, εξειδικευμένο θέμα, σχετικό με την ημερήσια διάταξη και έχει καθορισμένη διάρκεια συνολικά και για επιμέρους παρεμβάσεις. Συνηθίζεται η συνολική διάρκεια να κυμαίνεται από τα 7 έως τα 20 λεπτά αναλόγως της βαρύτητας του θέματος, ενώ ο επιμέρους χρόνος από 30 δευτερόλεπτα έως 1,5 λεπτό.

Σκοπός των συντονισμένων συζητήσεων είναι η ανάπτυξη των θέσεων και των απόψεων των συμμετεχόντων/ουσών για συγκεκριμένα ζητήματα. Αναμένεται κατά τις συντονισμένες συζητήσεις να διατυπωθούν συγκεκριμένες προτάσεις και ιδέες γύρω από το εκάστοτε θέμα συζήτησης.

Άλλες/οι συμμετέχουσες/ντες δικαιούνται να εκφράσουν την αντίθεσή τους σε αυτή την Πρόταση, μόνο εάν έχουν κάποια άλλη πρόταση να υποβάλουν στο Προεδρείο. Η αντίθεση εκδηλώνεται όταν το προεδρείο ρωτά «εάν υπάρχουν αντιρρήσεις σε αυτήν την πρόταση». Σε αυτή τη διαδικασία τα μέλη της Συνέλευσης δηλώνουν τη διαφωνία τους δια βοής.

Εάν δεν υπάρχουν διαφωνίες, η πρόταση περνάει αυτομάτως. Σε περίπτωση που υπάρχουν παραπάνω από μία προτάσεις, ακολουθεί διαδικαστική ψηφοφορία στην οποία απαιτείται απλή πλειοψηφία για την υιοθέτηση της Πρότασης. Η σειρά ψηφοφορίας ορίζεται από τη μεγαλύτερη προς τη μικρότερη χρονικά πρόταση. Το Προεδρείο δικαιούται να εισαγάγει πρόταση για συντονισμένη συζήτηση (moderated caucus), χωρίς ψηφοφορία.

Παράδειγμα

Η ίδια διαδικασία σε κάθε είδος πρότασης. Πάντα θα πρέπει το προεδρείο να ζητήσει προτάσεις και τα μέλη να σηκώσουν το πλακάτ τους και να πάρουν τον λόγο από το Προεδρείο.

Προεδρείο:

«Το προεδρείο αναμένει προτάσεις»/ «Το βήμα είναι ανοικτό για προτάσεις»/ «Υπάρχουν προτάσεις;»

Άρση πλακάτ (το προεδρείο επιλέγει όποιο μέλος επιθυμεί)

Μέλος:

«Ευχαριστώ αξιότιμε Πρόεδρε (για τον λόγο),

Θα ήθελα να προτείνω συντονισμένη συζήτηση συνολικής διάρκειας 15 λεπτών και επιμέρους χρόνου ομιλητή 1 λεπτού, με θέμα: Πώς οι νέοι μπορούν να συνεισφέρουν στη δράση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής;»

Πρόταση για παράταση της Συντονισμένης Συζήτησης (moderated caucus)

Μία/ένας συμμετέχουσα/ων δύναται να ζητήσει από το Προεδρείο την παράταση της Συντονισμένης Συζήτησης (moderated caucus). Η πρόταση αυτή επαναφέρει τη διαδικασία υπό τον έλεγχο του Προεδρείου. Η/ο συμμετέχουσα/ων οφείλει να επισημαίνει τη συνολική χρονική διάρκεια της παράτασης, η οποία δεν θα υπερβαίνει τον αρχικό χρόνο, ενώ το θέμα και ο επιμέρους χρόνος παραμένουν ίδια.

Παράδειγμα

Η ίδια διαδικασία σε κάθε είδος πρότασης. Πάντα θα πρέπει το προεδρείο να ζητήσει προτάσεις και τα μέλη να σηκώσουν το ηλεκτρονικά χέρι και να πάρουν τον λόγο από το Προεδρείο.

Προεδρείο:

«Το προεδρείο αναμένει προτάσεις»/ «Το βήμα είναι ανοικτό για προτάσεις»/ «Υπάρχουν προτάσεις;»

Άρση πλακάτ (το προεδρείο επιλέγει όποιο μέλος επιθυμεί)

Μέλος:

«Ευχαριστώ αξιότιμε Πρόεδρε (για τον λόγο),

Θα ήθελα να προτείνω την παράταση της προηγούμενης συντονισμένης συζήτησης για 5 λεπτά ακόμη.»

Πρόταση για Άτυπη Συζήτηση (unmoderated caucus)

Μία/ένας συμμετέχουσα/ων δύναται να ζητήσει από το Προεδρείο να προχωρήσει σε άτυπη συζήτηση. Η/ο συμμετέχουσα/ων που κάνει αυτή την πρόταση πρέπει να προτείνει τη διάρκεια της άτυπης συζήτησης και τη γενική κατεύθυνση που αυτή θα έχει.

Άλλες/οι συμμετέχουσες/ντες δικαιούνται να εκφράσουν την αντίθεσή τους σε αυτή την Πρόταση, μόνο εάν έχουν κάποια άλλη πρόταση να υποβάλουν στο Προεδρείο. Ακολουθεί διαδικαστική ψηφοφορία από την οποία απαιτείται απλή πλειοψηφία για την υιοθέτηση της Πρότασης. Η σειρά ψηφοφορίας ορίζεται από τη μεγαλύτερη προς τη μικρότερη χρονικά πρόταση.

Κατά τη διάρκεια αυτού του τύπου συζήτησης, οι συμμετέχουσες/ντες δικαιούνται να συνομιλούν ελεύθερα και να διαπραγματεύονται χωρίς τον έλεγχο/ρύθμιση του Προεδρείου. Με τη χρονική λήξη της διαδικασίας αυτής, οι συμμετέχουσες/ντες είναι υποχρεωμένες/οι να επιστρέψουν άμεσα στις θέσεις τους.

Σκοπός των άτυπων συζητήσεων είναι συνήθως η σταδιακή ανάπτυξη των κειμένων πολιτικής της Συνέλευσης, δηλαδή η αποτύπωση όσων ειπώθηκαν κατά τις προηγούμενες συντονισμένες συζητήσεις.

Παράδειγμα

Η ίδια διαδικασία σε κάθε είδος πρότασης. Πάντα θα πρέπει το προεδρείο να ζητήσει προτάσεις και τα μέλη να σηκώσουν τα πλακάτ τους και να πάρουν τον λόγο από το Προεδρείο.

Προεδρείο:

«Το προεδρείο αναμένει προτάσεις»/ «Το βήμα είναι ανοικτό για προτάσεις»/ «Υπάρχουν προτάσεις;»

Άρση πλακάτ (το προεδρείο επιλέγει όποιο μέλος επιθυμεί)

Μέλος:

«Ευχαριστώ αξιότιμε Πρόεδρε (για τον λόγο),

Θα ήθελα να προτείνω άτυπη συζήτηση συνολικής διάρκειας 20 ώστε να ξεκινήσουμε την καταγραφή των προτάσεων μας.»

Πρόταση για την Παράταση της Άτυπης Συζήτησης

Μία/ένας συμμετέχουσα/ων δύναται να ζητήσει την παράταση της άτυπης συζήτησης. Η/Ο εισηγήτρια/ής της πρότασης πρέπει να προτείνει το χρόνο της παράτασης, η οποία δε μπορεί να υπερβαίνει τη διάρκεια της αρχικής άτυπης συζήτησης. Ακολουθεί διαδικαστική ψηφοφορία στην οποία απαιτείται απλή πλειοψηφία για την υιοθέτηση της Πρότασης.

Παράδειγμα

Η ίδια διαδικασία σε κάθε είδος πρότασης. Πάντα θα πρέπει το προεδρείο να ζητήσει προτάσεις και τα μέλη να σηκώσουν τα πλακάτ τους και να πάρουν τον λόγο από το Προεδρείο.

Προεδρείο:

«Το προεδρείο αναμένει προτάσεις»/ «Το βήμα είναι ανοικτό για προτάσεις»/ «Υπάρχουν προτάσεις;»

Άρση πλακάτ (το προεδρείο επιλέγει όποιο μέλος επιθυμεί)

Μέλος:

«Ευχαριστώ αξιότιμε Πρόεδρε (για τον λόγο),

Θα ήθελα να προτείνω την παράταση της προηγούμενης άτυπης συζήτησης για 10 λεπτά ακόμη.»

Πρόταση για Διακοπή της Συνεδρίασης

Μία/ένας συμμετέχουσα/ων δύναται να κάνει πρόταση για προσωρινή διακοπή της συνεδρίασης. Το Προεδρείο μπορεί να θεωρήσει έγκυρη την πρόταση, χωρίς ψηφοφορία. Ακολουθεί διαδικαστική ψηφοφορία στην οποία απαιτείται πλειοψηφία δύο τρίτων (2/3) υπέρ της πρότασης, για να εγκριθεί.

Πρόταση για την Παράταση της Άτυπης Συζήτησης

Μία/ένας συμμετέχων/ουσα δύναται να κάνει πρόταση για λήξη της συνεδρίασης. Εάν τουλάχιστον δύο άλλες/οι συμμετέχουσες/ντες υποστηρίξουν την πρόταση, αυτή θα τεθεί αμέσως σε διαδικαστική ψηφοφορία. Το Προεδρείο θα κηρύξει τη λήξη της συνεδρίασης, εάν η εν λόγω ψηφοφορία είναι επιτυχής. Η πρόταση αυτή απαιτεί απλή πλειοψηφία για να περάσει.

7.8. Τελικό Έγγραφο – «Σχέδιο Δράσης»

Στόχος της Συνέλευσης Νέων είναι οι συμμετέχουσες/οντες να καταθέσουν ένα τελικό κείμενο, ένα Σχέδιο Δράσης, στο οποίο θα διατυπώνονται σαφώς οι προτάσεις τους για τα υπό συζήτηση θέματα σχετικά με την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή στις επιπτώσεις της στη Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας.

Το έγγραφο θα προκύψει από τις προτάσεις των συμμετεχουσών/όντων κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων και ιδίως κατά τις συντονισμένες και τις άτυπες συζητήσεις.

Κείμενα εργασίας (working papers)

Τα κείμενα εργασίας είναι ανεπίσημα έγγραφα που χρησιμοποιούνται από τα μέλη της Συνέλευσης προκειμένου να συνθέσουν το τελικό Σχέδιο Δράσης. Αποτελούν τα προσχέδια των προτάσεων των μελών, δεν έχουν την τυπική μορφή, και συνηθίζεται να υπάρχει ένα κείμενο εργασίας για μία ή δύο θεματικές⁵, ενώ συντάσσονται κατά τις άτυπες συζητήσεις (unmoderated caucus).

Σκοπός είναι τα κείμενα εργασίας να καταλήξουν σε ένα τελικό Σχέδιο Δράσης με προτάσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή στις επιπτώσεις της στη Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας. Τα κείμενα εργασίας ελέγχονται από το Προεδρείο.

Εισηγητής

Τα μέλη της Συνέλευσης θα πρέπει να ορίσουν έναν Εισηγητή, έπειτα από μεταξύ τους συμφωνία και με τρόπο που εκείνα θεωρούν κατάλληλο, ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για την παρουσίαση του Σχεδίου Δράσης.

⁵ π.χ. Για την διευκόλυνση του διαλόγου, είναι πιθανό τα μέλη να χωριστούν κατά τις άτυπες συζητήσεις σε περισσότερες ομάδες λίγων ατόμων, οι οποίες θα ασχολούνται με διαφορετικά θέματα, πχ μια θα αναπτύσσει προτάσεις για τον ρόλο των νέων, μια θα συντάσσει προτάσεις μετριασμού και μια τρίτη θα ασχολείται με τα μέτρα προσαρμογής. Κάθε ομάδα αναμένεται να δημιουργήσει ένα κείμενο εργασίας. Φυσικά οι ομάδες δεν θα είναι σταθερές, ενώ κάθε μέλος θα έχει το δικαίωμα να επιλέξει και να αλλάξει ομάδα εργασίας.

Σχέδιο Δράσης

Το Σχέδιο Δράσης είναι το τελικό επίσημο κείμενο που αναμένεται να αναπτύξει η Συνέλευση Νέων, ως αποτέλεσμα των συζητήσεων της και των κειμένων εργασίας της. Το Σχέδιο Δράσης κατατίθεται επίσημα στο Προεδρείο και εγκρίνεται από εκείνο, έχοντας την κατάλληλη τυπική μορφή⁸, καθώς και την τελική μορφή των προτάσεων των μελών.

Για να παρουσιαστεί και τελικώς να τεθεί υπό ψήφιση το Προεδρείο αναμένει, κατά σειρά:

1. Πρόταση για λήξη της διαβούλευσης του υπό συζήτηση θέματος.

- Η πρόταση αυτή συνεπάγεται με την λήξη της συζήτησης για την θεματική και με την οριστικοποίηση του Σχεδίου Δράσης

2. Πρόταση για παρουσίαση του Σχεδίου Δράσης

- Αναμένεται να παρουσιαστεί επισήμως το Σχέδιο Δράσης από τον εισηγητή, ο οποίος θα διαβάσει το Σχέδιο Δράσης και θα έχει 3 με 5 λεπτά να το υποστηρίξει.

Εάν υπάρξουν αντιρρήσεις, ικανές να οδηγήσουν σε καταψήφιση του τελικού κειμένου, το Προεδρείο θα προβλέπει συντονισμένη ή/και άτυπη συζήτηση ώστε να συζητηθούν τυχόν αλλαγές ή συμβιβασμοί.

3. Πρόταση για ψήφιση του Σχεδίου Δράσης

- Στο βήμα αυτό με αλφαβητική σειρά τα μέλη της Συνέλευσης θα ψηφίσουν ως προς το τελικό Σχέδιο Δράσης. Στόχος είναι το τελικό κείμενο να υιοθετηθεί με την συναίνεση όλων των μελών, χωρίς αρνητικές ψήφους.

Με την ψήφιση του από τα μέλη μετονομάζεται και αποτελεί ένα Πράσινο Σύμφωνο για τη Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας. Γραμματικά, ορθογραφικά ή συντακτικά λάθη στο τελικό έγγραφο θα διορθωθούν από το Προεδρείο.

7.9. Λήξη της συνεδρίασης

Μία/ένας συμμετέχουσα/ων δύναται να κάνει πρόταση για λήξη της συνεδρίασης. Εάν τουλάχιστον δύο άλλες/οι συμμετέχουσες/ντες υποστηρίξουν την πρόταση, αυτή θα τεθεί αμέσως σε διαδικαστική ψηφοφορία από την οποία απαιτείται απλή πλειοψηφία. Το Προεδρείο θα κηρύξει τη λήξη της συνεδρίασης και, ως εκ τούτου και των εργασιών της Συνέλευσης, εάν η εν λόγω ψηφοφορία είναι επιτυχής.

⁸ Κατά την περίοδο προετοιμασίας τα μέλη θα λάβουν πρότυπο Σχέδιο Δράσης.

8. Η ομάδα μας

Λίγα λόγια για το ΕΛΙΑΜΕΠ

Το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) είναι ένας ανεξάρτητος, μη-κερδοσκοπικός οργανισμός παραγωγής έρευνας, ιδεών και προτάσεων πολιτικής, που ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1988. Αποστολή του ΕΛΙΑΜΕΠ είναι η επεξεργασία και διάδοση τεκμηριωμένης γνώσης για την αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων στο πεδίο της ευρωπαϊκής, εξωτερικής και ευρύτερα δημόσιας πολιτικής, και την εμπέδωση του ευρωπαϊκού προσανατολισμού της Ελλάδας. Σκοπός του ΕΛΙΑΜΕΠ είναι να τροφοδοτεί τη δημόσια σφαίρα με επιστημονικά τεκμηριωμένες έρευνες, μελέτες, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής, και να προσφέρει μια διαρκή, ανοιχτή πλατφόρμα δημόσιου διαλόγου για τα σημαντικά ζητήματα που εντάσσονται στους τομείς των ενδιαφερόντων του.

Η δραστηριότητα του ΕΛΙΑΜΕΠ καλύπτει ένα ευρύ φάσμα τομέων, που περιλαμβάνουν:

- τους θεσμούς και τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- την ασφάλεια, τις διεθνείς σχέσεις και την επίλυση συγκρούσεων (με έμφαση στις περιοχές των Βαλκανίων, Μαύρης Θάλασσας, πρώην Σοβιετικής Ένωσης, Μεσογείου/ Μέσης Ανατολής και Ασίας)
- τη διαχείριση της μετανάστευσης
- τις διατλαντικές σχέσεις
- τη δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη συμμετοχή των πολιτών
- τη χρηστή διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου
- την ισότητα των φύλων ως οριζόντια θεματική
- τη θρησκεία, την ποικιλομορφία και τον πολιτισμό
- το ρόλο των μέσων μαζικής επικοινωνίας στην εποχή των «ψευδών» ειδήσεων
- την ανάπτυξη, απασχόληση και κοινωνική συνοχή
- την ενέργεια, βιώσιμη ανάπτυξη και κλιματική αλλαγή.

Για την επίτευξη της αποστολής του το ΕΛΙΑΜΕΠ:

- Διεξάγει έρευνες σε θέματα σχετικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, το μέλλον της Ευρώπης και τις διεθνείς σχέσεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε ασφάλεια, μετανάστευση,

ανθρώπινα δικαιώματα, θέματα χρηστής διακυβέρνησης και κλιματικής αλλαγής.

- Συμβάλλει στο δημόσιο και πολιτικό διάλογο για τα παραπάνω θέματα.
- Παρέχει έγκυρη και ανεξάρτητη πληροφόρηση, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής σε διαμορφωτές πολιτικής, τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα, την Ευρώπη και άλλου.
- Εκπαιδεύει επαγγελματίες (πχ. δημόσιους λειτουργούς, εκπαιδευτικούς και δημοσιογράφους) σε θέματα όπως η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, οι πολιτικές της ΕΕ, η συμβολή σε μια ενισχυμένη κοινωνία των πολιτών και ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης.
- Διοργανώνει ενημερωτικές δράσεις ανοιχτού διαλόγου με στόχο να διευρύνει την ενημέρωση της κοινής γνώμης σε θέματα σχετικά με την ΕΕ, την ελληνική εξωτερική πολιτική και τις διεθνείς σχέσεις, προωθώντας ενεργά την συμμετοχή των πολιτών.
- Έχει συνεργασίες με ευρύ δίκτυο φορέων σε όλους τους τομείς της δημόσιας σφαίρας (φορείς του δημοσίου τομέα, ΜΚΟ, ΜΜΕ, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, ιδιωτικές εταιρείες, ιδρύματα χρηματοδότησης, κα.)
- Συμμετέχει ενεργά σε διεθνείς συνεργασίες και δίκτυα, όπως το New Pact for Europe, Mercator European Dialogue, Euro-Mediterranean Study Commission (EuroMeSCo), το Arab Reform Initiative (ARI), το European Policy Institutes Network (EPIN), το European Expert Network on Culture and the Audiovisual (EENCA), το EU Non-Proliferation and Disarmament Consortium (EUNPD), το OSCE Network of Think Tanks and Academic Institutions, το Europe's People's Forum (EPF), το European Cyber Agora, το European Security and Defence College, το Think Tank Network on the Eastern Partnership και το United Nations Sustainable Development Solutions Network (SDSN).

Σύμφωνα με διεθνείς αξιολογήσεις, το ΕΛΙΑΜΕΠ είναι ένα από τα σημαντικότερα think tanks σε περιφερειακό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Συγκεκριμένα, το Global Go To Think Tank Ranking του Πανεπιστημίου της Πενσυλβανία κατατάσσει το ΕΛΙΑΜΕΠ στην 1 η θέση των think tank στην Ελλάδα, και στα 50 “Καλύτερα δικτυωμένα” think tank παγκοσμίως. Το ΕΛΙΑΜΕΠ είναι ανάμεσα στους 5 πρώτους φορείς (μεταξύ των οποίων είναι και μεγάλα ελληνικά πανεπιστήμια) με το μεγαλύτερο αριθμό έργων και την υψηλότερη χρηματοδότηση από το 7ο Πρόγραμμα Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στον τομέα των κοινωνικών, οικονομικών και ανθρωπιστικών σπουδών (Πηγή: Εθνικό Σημείο Επαφής). Επίσης, η βράβευση του ΕΛΙΑΜΕΠ από την Ακαδημία Αθηνών το 2017 αποτελεί αναγνώριση της διαχρονικής συμβολής και του έργου που επιτελεί.

Η ομάδα έργου

Εμμανουέλα Δούση
Επιστημονική Υπεύθυνη

Η Εμμανουέλα Δούση είναι Καθηγήτρια στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, διευθύντρια του Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής και κάτοχος της έδρας UNESCO για την κλιματική διπλωματία. Το 2022 ήταν Fulbright Visiting Scholar (UC Berkeley). Σπούδασε πολιτικές επιστήμες και νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στη Σορβόνη στο Παρίσι (Université Paris I, Panthéon-Sorbonne). Είναι κάτοχος δύο μεταπτυχιακών διπλωμάτων (δημόσιο διεθνές δίκαιο και δίκαιο περιβάλλοντος) και διδακτορικού στο διεθνές δίκαιο. Έχει διδάξει ως επισκέπτρια καθηγήτρια σε πολλά πανεπιστήμια στη Γαλλία και έχει διατελέσει επισκέπτρια ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης και στο European University Institute. Είναι μέλος της διεθνούς Επιτροπής IUCN World Environmental Law Committee, μέλος του επιστημονικού συμβουλίου του Center for Mediterranean Integration και ειδική σύμβουλος του ΕΛΙΑΜΕΠ. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζουν στη διεθνή και ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική και διακυβέρνηση, τον ρόλο των διεθνών θεσμών στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και στην αναχαίτιση της κλιματικής κρίσης, την κλιματική διπλωματία, την επίλυση διαφορών. Έχει δημοσιεύσει πλήθος άρθρων και έχει συγγράψει, μόνη της ή σε συνεργασία με άλλους συγγραφείς, δέκα βιβλία. Το πιο πρόσφατο βιβλίο της αφορά το ρόλο του διεθνούς δικαίου στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης (Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματία της Κλιματικής Αλλαγής, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020). Για αναλυτικό βιογραφικό σημείωμα πατήστε [εδώ](#).

Γιώργος Κωστάκος
Ειδικός Σύμβουλος

Ο Γιώργος Κωστάκος είναι Συνιδρυτής και Εκτελεστικός Διευθυντής του Ιδρύματος για την Παγκόσμια Διακυβέρνηση και Αειφορία (FOGGS) στις Βρυξέλλες. Έχει τριάντα χρόνια εργασιακής εμπειρίας, τα μισά περίπου εκ των οποίων με τη Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένου του Εκτελεστικού Γραφείου του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για την Παγκόσμια Αειφορία, και της Σύμβασης-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC). Έχει επίσης συνεργαστεί στο παρελθόν με το ΕΛΙΑΜΕΠ, το Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Πανεπιστήμιο του Κεντ, και την κοινοπραξία NEEMO EEIG για την παρακολούθηση δράσεων υπό το Πρόγραμμα LIFE της ΕΕ. Είναι διπλωματούχος Μηχανολόγος Μηχανικός με διδακτορικό στις Διεθνείς Σχέσεις.

Όθων Καμινιάρης

Διαχειριστής Έργου

Ο Δρ. Όθων Καμινιάρης είναι Ερευνητής της Έδρας UNESCO στην Κλιματική Διπλωματία και του Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής του ΕΚΠΑ. Είναι, επίσης, Ερευνητής στο πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης του Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), όπου εργάζεται ως διαχειριστής του έργου ARSINOE που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Έλαβε τη διδακτορική του διατριβή, με τίτλο «Η επιρροή της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κλιματική αλλαγή στη γειτονιά της», με άριστα από το ΕΚΠΑ, για την οποία είχε λάβει υποτροφία από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ). Στο παρελθόν έχει εργαστεί στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα ερευνώντας ζητήματα κλιματικής αλλαγής, ενέργειας και δίκαιης μετάβασης, αλλά και οργανώνοντας ποικίλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Ενδεικτικά, έχει εργαστεί στην περιβαλλοντική δεξαμενή σκέψης The Green Tank ως ερευνητής πολιτικής, αλλά και στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) ως εξωτερικός επιστημονικός συνεργάτης. Είναι κάτοχος πτυχίου στην Πολιτική Επιστήμη και Δημόσια Διοίκηση και μεταπτυχιακού τίτλου στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές. Μιλά αγγλικά, γαλλικά και ισπανικά. Τέλος, διατελεί Γενικός Γραμματέας του Συλλόγου Αποφοίτων του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης.

Λυδία Αβράμη

Μέλος της ομάδας έργου

Η Λυδία Αβράμη είναι ερευνήτρια στο Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) και επιστημονική συνεργάτιδα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ). Διδάσκει, σε συνεργασία με την Καθηγήτρια Εμ. Δούση, το μάθημα «Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση» στο ΠΜΣ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών (ΕΚΠΑ) (2018-2022). Σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες και Δημόσια Διοίκηση (BSc) και Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Σπουδές (MSc) στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έλαβε με άριστα το διδακτορικό της δίπλωμα στην ευρωπαϊκή πολιτική για την κλιματική αλλαγή από το Πανεπιστήμιο Αθηνών και ήταν υπότροφος του Ιδρύματος Λεβέντη (2011-2014). Έχει συνεργαστεί ως επισκέπτης ερευνήτρια με το Potsdam Institute for Climate Impact Research (PIK) στη Γερμανία (2014) και έλαβε βραχυπρόθεσμη ερευνητική υποτροφία από το ΙΚΥ. Ολοκλήρωσε την μεταδιδακτορική της έρευνα με υποτροφία από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης (Πανεπιστήμιο Αθηνών) (2017-2019) όσον αφορά τις κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής για την κλιματική αλλαγή. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στις πολιτικές για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή, τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανισότητες, την αποτελεσματικότητα των περιβαλλοντικών πολιτικών και τον ρόλο των ομάδων συμφερόντων.

Ίων Βαλλιάνος

Μέλος της ομάδας έργου

Ο Ίων Βαλλιάνος γεννήθηκε το 1994 στην Αθήνα. Αποφοίτησε από τα Σχολεία Αμερικανικής Παροικίας της Αθήνας μέσω του διεθνούς προγράμματος I.B. Στη συνέχεια επεδίωξε το πτυχίο του στο Πανεπιστήμιο του Σάσσεξ στο Ηνωμένο Βασίλειο όπου σπούδασε Ιστορία και Πολιτική (BA Hons). Έπειτα έκανε το μεταπτυχιακό του στο Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ στην Ολλανδία στις διεθνείς σχέσεις με έμφαση στην Ε.Ε. (MSc European Union in a Global Order). Πλέον είναι υποψήφιος διδάκτωρ στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και Βοηθός Ερευνητής στο ΕΛΙΑΜΕΠ, στο Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η διδακτορική του έρευνα αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση και την εξωτερική διάσταση των πολιτικών της. Πιο συγκεκριμένα, εστιάζει στις διεθνείς προεκτάσεις και την βιωσιμότητα της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, ενώ εντάσσεται στο πλαίσιο της Έδρας UNESCO για την Κλιματική Διπλωματία. Από τον Φεβρουάριο του 2021 είναι βοηθός Ερευνητής στο Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής του ιδίου πανεπιστημίου, όπου συμμετέχει σε ερευνητικά και εκπαιδευτικά προγράμματα.

